

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA PRÁVNÍCH DĚJIN

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**MIMOŘÁDNÝ LIDOVÝ SOUD V PLZNI
A JEHO AGENDA**

Zpracovala: PETRA POVÝŠILOVÁ

Vedoucí práce: JUDr. VILÉM KNOLL, Ph.D.

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra POVÝŠILOVÁ**

Osobní číslo: **R13M0195P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Mimořádný lidový soud v Plzni a jeho agenda**

Zadávací katedra: **Katedra právních dějin**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Vznik Mimořádného lidového soudu v Plzni a jeho personální obsazení
3. Činnost Mimořádného lidového soudu v Plzni
4. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **min. 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- Státní oblastní archiv v Plzni, fond mimořádný lidový soud Plzeň
BORÁK, Mečislav - Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Borák, Mečislav. Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. 450 s., obr. příl. ISBN:80-86101-07-X.
- BORÁK, Mečislav; JANÁK, Dušan Československé retribuční soudnictví v letech 1945-1948 a postih německého obyvatelstva u mimořádných lidových soudů. Mečislav Borák, Dušan Janák. In: Právněhistorické studie / Praha : Karolinum Sv. 42, (2012), s. 239-268
- FROMMER, Benjamin. Národní očista : retribuce v poválečném Československu. 1.vyd. Praha : Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1838-0.
- JECH, Karel; KAPLAN, Karel (ed.). Dekrety prezidenta republiky 1940-1945 : dokumenty. 1. vyd. 1. a 2. svazek. Brno, 1995. ISBN 80-85270-41-2 a 80-85765-48-9.
- JIŘÍK, Václav. Klatovské oprátky. 1. vyd. Plzeň : Fraus. 2004. ISBN 80-7238-376-0.
- JIŘÍK, Václav. Nedaleko od Norimberku : Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948. 1. vyd. Cheb : Svět křídel, 2000. ISBN 80-85280-68-X.
- STANĚK, Tomáš. Retribuční vězni v českých zemích 1945-1955. Staněk, Tomáš. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002. 248 s. ISBN:80-86224-333-3.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.**

Katedra právních dějin

Datum zadání diplomové práce: **28. února 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2018**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Prof. JUDr. PhDr. Karolina Adamová, DSc.
vedoucí katedry

K. Adamová

V Plzni dne 27. září 2017

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, 2018

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Pospíšková', written over a dotted line.

podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala JUDr. Vilému Knollovi Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při zpracování této diplomové práce.

Dále děkuji rodině a příteli za všestrannou podporu.

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
1.1 Členění a cíle práce	2
1.2. Prameny a literatura	3
2. TRESTÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINCŮ A ZRÁDCŮ PO 2. SVĚTOVÉ	
VÁLCE NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	6
2.1. Mezinárodně právní základy trestání válečných zločinců a zrádců	7
2.2 Norimberský proces	9
2.2.1 Mezinárodní vojenský tribunál	10
2.2.2 Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu	10
2.2.3. Právní následky Norimberského procesu	11
3. ČESKOSLOVENSKO PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE – RETRIBUČNÍ	
SOUDNICTVÍ.....	13
3.1 Situace v Československu za 2. světové války.....	13
3.2. Vznik exilové vlády	14
3.3 Dekrety prezidenta republiky	14
3.3.1 Počátky retribuce v Českých zemích	15
3.3.2. tzv. Velký retribuční dekret.....	17
3.3.2.1 Zločiny proti státu, osobám, majetku a udavačství.....	18
3.3.2.2. Mimořádné lidové soudy	19
3.3.3. Dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb., o Národním soudu	22
3.3.4 Malý retribuční dekret.....	23
3.3.5 Ústavní dekret prezidenta republiky č.137/1945 Sb., o zajišťovací	
vazbě státně nespolehlivých osob v době revoluční.....	25
3.3.6 „Příbuzní“ retribučních dekretů	25
4. MIMOŘÁDNÝ LIDOVÝ SOUD V PLZNI A JEHO AGENDA.....	28
4.1 Vznik mimořádného lidového soudu v Plzni	28
4.2 Personální složení.....	30
4.2.1 Přípravy	30
4.2.2 Definitivní řešení – jmenování přednosty a soudců z povolání	31

4.2.3	Soudci z lidu a veřejní žalobci	31
4.2.4	Obhájci	32
4.2.5	Znalci	34
4.2.6	Povinnosti justičních zaměstnanců	35
4.3	Činnost Mimořádného lidového soudu v Plzni	35
4.3.1	Zahájení činnosti	35
4.3.2	První přelíčení	37
4.3.3	„Komplikace“ během činnosti	38
4.3.4	Zásady řízení pro Mimořádný lidový soud v Plzni	39
4.3.5	Vybrané zásady činnosti Mimořádného lidového soudu v Plzni	39
4.3.6	Náklady na Mimořádný lidový soud v Plzni.....	41
4.3.7	Výkon trestu smrti.....	42
4.4	Ukončení činnosti.....	43
4.5	Případ Ing. Karla Kowarschika	46
4.5.1	Zhodnocení případu	49
5.	ZÁVĚR	53
6.	SEZNAM VYUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	57
6.1	Archivní prameny.....	57
6.2	Literatura	57
6.3	Tiskem vydané prameny a dokumenty.....	58
6.4	Periodický tisk.....	58
6.5	Články	58
6.6	Legislativní zdroje.....	59
6.7	Internetové zdroje.....	59
7.	RESUMÉ	60
8.	PŘÍLOHY.....	61
8.1	PŘÍLOHA Č. 1 – DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 16/1945 SB.....	61
8.2	PŘÍLOHA Č. 2 – DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 17/1945 SB.....	74
8.3	PŘÍLOHA Č. 3 – DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 137/1945 SB.....	78
8.4	PŘÍLOHA Č. 4 – DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 138/1945 SB.....	79

1. ÚVOD

8 května 1945 den, kdy došlo ke kapitulaci Německa¹. Den, kdy pro miliony lidí skončilo utrpení spojené s druhou světovou válkou. Na druhou stranu však začalo utrpení těm, kteří ukrutnosti druhé světové války tvořili, prosazovali, pomáhali realizovat, či přímo realizovali. Během druhé světové války, nepřímo díky nim, zemřelo na 46 mil. civilistů a vojáků. Počet zavražděných Židů, Romů a osob, které byly pro Německo podřadné, není přesně znám, přesto jeho odhad čítá kolem 6 mil.²

Vlády tehdejších zemí si byly vědomi, že je nezbytné veškeré krutosti války páchané Německem a jejich pomahači v jednotlivých okupovaných zemích důsledně potrestat. O důsledné potrestání vysokých Říšských představitelů se zasloužil Norimberský proces, soudní proces, který vedl Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku. Jeho obdobou byl Tokijský proces, ve kterém byli souzeni vůdčí osobnosti císařského Japonska.

Stejně tak jako byli v Norimberském procesu potrestáni vysocí představitelé Německa, mohlo nacistické zločince a kolaboranty trestat i tehdejší Československo. Československý prezident Eduard Beneš ve svém slavnostním projevu v prosinci roku 1945 vyjádřil hlavní principy, kterými se snažil zajistit budoucí bezpečnost a prosperitu Československa a zdůrazňoval, že národ musí překonat minulost. Tudíž mezi hlavní úkoly poválečného Československa patří potrestání viny a chyb dřívějšího režimu.³ Právě zmiňovaný Eduard Beneš se nejvíce zasadil o trestání válečných zločinců a zrádců, a to díky tomu, že byl tvůrcem tzv. Benešových dekretů. Konkrétně tedy třech dekretů, které se věnovaly této problematice, a to Dekret prezidenta republiky č. 16 ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů

---

¹ 7. května 1945 v Remeši usedli za jednací stůl zástupci mocností a generálmajor Ivan Susloparov, generálporučík Walter-Bedell Smith, sborový generál François Sevez a s generálplukovníkem Alfredem Jodlem podepsali akt bezpodmínečné kapitulace německých ozbrojených sil. Sovětská strana si však vyžádala, aby se podpis kapitulace opakoval o den později, tudíž ke skutečné kapitulaci došlo až 8. května 1945 avšak v Moskvě díky časovému posunu až 9. května 1945. Skutečný konec druhé světové války je však datován k 2. září 1945, kdy došlo i ke kapitulaci Japonska, tudíž byla druhá světová válka ukončena nejen v Evropě, ale i v celém světě.

² <https://www.holocaust.cz/zdroje/odborne-a-dalsi-texty/casto-kladene-otazky-o-holocaustu/>

³ BENJAMIN, Frommer. Národní očista: retribuice v poválečném Československu, Vyd. 1. Praha: Academia, 2010, ISBN 978-80-200-1838-0, str. 19

a o mimořádných lidových soudech, který byl nazýván tzv. velkým dekretem, Dekret č. 17 ze dne 19. června 1945 o Národním soudu a Dekret prezidenta republiky č. 138 ze dne 27. října 1945 o potrestání některých provinění proti národní cti, nazývaný tzv. malý dekret.⁴

1.1 Členění a cíle práce

Cílem mé diplomové práce je stručně rozebrat historické události, které vůbec vedly ke vzniku Mimořádného lidového soudu v Plzni, a které jsou tedy pro jeho vznik podstatné, popsat jeho organizační uspořádání, činnost a jeho činnost zhodnotit.

První část mé diplomové práce budu věnovat stručně trestání válečných zločinců Mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku a Mezinárodním vojenským tribunálem pro Dálný východ a deklaracím, které jsou těmto tribunálům základem a stejně tak jsou základem pro trestání válečných zločinců i v jiných zemích po skončení druhé světové války.

Ve druhé části si přiblížíme trestání válečných zločinců na území tehdejšího poválečného Československa a to na základě tzv. velkého a malého retribučního dekretu, dekretu prezidenta republiky o Národním soudu a ústavním dekretu prezidenta republiky o zajišťovací vazbě státně nespolehlivých osob v době revoluční, které jsou nazývané retribučními dekreti a byly základem retribučního soudnictví v Československu. Zároveň na jejich základě vznikaly mimořádné lidové soudy, které jsou předmětem mé diplomové práce, respektive hlavně jeden z nich a to mimořádný lidový soud v Plzni. Na závěr kapitoly se budu věnovat „příbuzným“ retribučním dekretům, které na ně navazují a jsou stejně tak důležité.

Ve třetí části se už budu věnovat výše zmíněnému Mimořádnému lidovému soudu v Plzni a jeho agendě. Hlavně jeho činnosti v letech 1945-1947. Nejprve stručně popíši poválečnou situaci v Plzni a problémy, které po osvobození Plzně americkými vojsky nastaly. Dále se budu již věnovat vzniku Mimořádného lidového soudu v Plzni, jeho personálnímu složení, činnosti a komplikacím, se kterými se musel MLS v Plzni během své činnosti popasovat.

---

⁴ JECH, Karel, KAPLAN Karel (eds.), Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., II., Brno 1995.

Na závěr kapitoly blíže rozeberu vybraný případ a zhodnotím ho podle mého úsudku.

Závěrem pak shrnu celkové své poznatky a zhodnotím činnost Mimořádného lidového soudu v Plzni, alespoň z mého pohledu, jak jeho činnosti, respektive výsledky vidím já v současné době a očima člověka, který válku nikdy nezažil a může o ní pouze číst.

1.2. Prameny a literatura

Ke zpracování mé práce budu využívat odbornou literaturu, a to hlavně k vyřešení otázek týkajících se historických událostí, které předcházely vzniku Mimořádného lidového soudu v Plzni, a to v části první a druhé. K nejdůležitějším publikacím týkajících se situace po druhé světové válce a následnému trestání válečných zločinců, zrádců a pomahačů na mezinárodní úrovni, které nám umožňují tuto problematiku poznat, patří hlavně Norimberský soud od JUDr. Bohuslava Ečera, který popisuje Norimberský proces jako první snahu o potrestání nacistických zločinců.⁵ Další důležitou publikací, která se týká otázek mezinárodního práva po druhé světové válce je Přehled mezinárodního práva válečného s dodatkem o trestání válečných zločinců, kterou publikoval Antonín Hobza. Popisuje snahu o vytvoření právního základu k potrestání válečných zločinců na mezinárodní úrovni, kdy na tyto právní základy pak navazovaly vlády jednotlivých zemí, které si vytvářely právní základy pro trestání válečných zločinců, zrádců a pomahačů již na svém území.⁶ V neposlední řadě využiji časopis Právně historické studie, a to konkrétně článek od Jana Kuklíka a Jiřího Kozáka s názvem Politická očista, trestněprávní a ekonomický postih nacistických zločinců a stoupenců nacizmu v Evropě po II. světové válce.⁷

K vyřešení otázky týkající se retribuice v českých zemích je nejkompexnější vědecká práce od Boráka Mečislava Spravedlnost podle dekretu Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948), která nám popisuje vznik a vývoj retribučních zákonů od vzniku

---

⁵ EČER, Bohuslav. Norimberský soud. 1. vyd. Praha: Orbis, 1946

⁶ HOBZA, Antonín. Přehled mezinárodního práva válečného. Dodatek: Trestání válečných zločinců. Praha 1946

⁷ KUKLÍK, Jan, KOZÁK, Jiří. Politická očista, trestněprávní a ekonomický postih nacistických zločinců a stoupenců nacizmu v Evropě po II. světové válce. In: Právněhistorické studie 42, (2012)

retribučního dekretu v Londýně a jeho změny, přes „malý“ retribuční dekret až k „příbuzným“ retribučním dekretům. Dále se publikace zabývá prvním obdobím retribuční, kdy mimo jiné i upravuje vznik MLS a Národních soudů. Vznik těchto MLS je důležitý pro mou hlavní část práce o Mimořádném lidovém soudu v Plzni.⁸ Další publikací, která se zabývá trestáním válečných zločinců, zrádců a pomahačů je Národní očista od Benjamina Frommera, která se tímto tématem zabývá stejně komplexně jako výše zmiňovaná publikace od Boráka Mečislava.⁹ V neposlední řadě je to dvoudílný soubor dokumentů od Karla Jecha a Karla Kaplana s názvem Dekrety prezidenta republiky 1940-1945, kdy jde o soubor všech dekretů prezidenta Eduarda Beneše v letech 1940-1945, jak už nám sám název napovídá.¹⁰ A dále následuje celá řada publikací týkajících se trestání válečných zločinců, zrádců a pomahačů na mezinárodní, ale i vnitrostátní úrovni, dalších neméně důležitých autorů, které jsem ve své práci využívala, ale vzhledem k množství je uvádím už jen v citacích či ve zdrojích na konci mé diplomové práce.

K třetí části, která je nejdůležitější částí mé diplomové práce, respektive k části, která se týká vyloženě samotného Mimořádného lidového soudu v Plzni, jsem využívala materie, která je dochována ve Státním oblastním archivu v Plzni (dále jen SOA), která obsahuje informace o vzniku MLS v Plzni, personálním složení, o jeho činnosti, zásadách činnosti a statistikách o odsouzených či osvobozených. Dále archiv obsahuje i soudní spisy o jednotlivých případech souzených před MLS v Plzni. Dalším důležitým pramenem týkající se MLS v Plzni je i dobový tisk, který o činnosti MLS v Plzni publikoval řadu článků.

Poslední částí mé diplomové práce jsou i přílohy týkající se statistických údajů o odsouzených Mimořádným lidovým soudem v Plzni, nejdůležitější dekrety prezidenta Eduarda Beneše a další dokumenty tehdejší doby, kdy k prostudování jsem využívala jak SOA v Plzni (využívala jsem jej hlavně ke statistickým údajům), tak už výše zmiňovaný dvoudílný soubor dokumentů od Karla Jecha a Karla Kaplana s názvem Dekrety prezidenta republiky

---

⁸ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Praha 1998, ISBN 80-86101-07-X

⁹ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuční v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0

¹⁰ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I.II., Brno 1995

1940-1945,¹¹ a v neposlední řadě relevantní internetové zdroje, kde bylo možné dohledat přesné znění dalších dokumentů, které jsem potřebovala k mé diplomové práci.

---

¹¹ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I.II., Brno 1995

2. TRESTÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINCŮ A ZRÁDCŮ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

Po druhé světové válce byla snaha o potrestání všech zločinců a zrádců, aby výše zmínění neunikli spravedlnosti. Chování Německa za druhé světové války bylo chápáno jako spiknutí, které nerespektovalo žádné předpisy mezinárodního práva a nerespektovalo ani jednu ze zásad humanizace války. Německo do svého programu přijalo všechny možné hrůzné způsoby pro vedení války, které se vymykaly svým cílem, ale i metodami všem platným právním předpisům pro vedení „normální“ války. Nešlo zde o rovné postavení dvou zneprátelených front, ale šlo o připravené spiknutí, které bylo provedené nejhřůznějšími prostředky a proti kterému se zvedl postupně celý civilizovaný svět. Německo své hrůzné způsoby však nepraktikovalo jenom na cizích státních příslušnících, ale i na vlastních lidech, což nám dokládá případ nacistické „eutanzie“, která byla prováděna na základě zákona k zabránění početí dědičně postiženého potomstva, přijatého už 14. července 1933, který povoloval sterilizaci osob, u kterých bylo prokázáno, že by se jim mohli narodit potomci s dědičnými chorobami. V případě již narozených postižených dětí docházelo k jejich masovému zabíjení a nehledělo se na to, zda byly národnosti německé, české či šlo o děti židů. Později se „eutanzie“ rozšířila z dětí i na osoby dospělé, které byly v léčebných ústavech a měly závažnější, ale i méně závažné postižení.¹² Co však je velice znepokojující, že se do této „eutanzie“ zapojovaly i osoby pocházející a žijící v Čechách jako například Franz Suchomel a další. Ty pracovaly v největších léčebných ústavech pro duševně choré, a to zcela dobrovolně. Vraždění méněcenných se týkalo i léčebného ústavu v Dobřanech, který regionálně spadal pod Plzeň a jeho zaměstnankyně MUDr. Neonily Lutschingerové, která byla vyšetřována pro brutální zacházení s pacienty. Vyšetřování však vyznělo do ztracena. Lutschingerová byla odsunuta koncem roku 1946 do americké okupační zóny, avšak na základě její výpovědi bylo ministerstvo vnitra upozorněno na to, že docházelo ke sterilizaci osob

---

¹² ZEMAN, Pavel, "Tam byl ten krejčí z Čech": nacistický program "eutanzie" a Němci z Českého Krumlova. In: Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů. Roč. 7, č. 1 (2013), str. 81-94

méněcenných. Skutečnosti uvedené v její výpovědi byly relevantní pro zahájení vyšetřování v souvislosti s Mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku.¹³

Chování Německa tedy odstartovalo revoluční světové hnutí, které si žádalo potrestání válečných zločinců mezinárodními soudy, zabezpečení míru a odzbrojení národů, které využívaly násilné metody v mezinárodních vztazích.¹⁴

2.1. Mezinárodně právní základy trestání válečných zločinců a zrádců

Revoluční světové hnutí vedlo ke vzniku nových revolučních zákonů a ukončilo aplikaci starých předrevolučních právních zásad. Na základě tohoto hnutí též vznikaly revoluční soudy na mezinárodní, ale i vnitrostátní úrovni. Základem pro trestání válečných zločinců pro tyto úrovně, byla Moskevská deklarace z roku 1943 a Londýnská dohoda z roku 1945. Dá se říci, že Moskevská deklarace a Londýnská dohoda svým způsobem navazovaly na Versailleskou mírovou smlouvu,¹⁵ která obsahovala ustanovení o vydávání válečných zločinců v čl. 227, a která byla podepsána již po první světové válce. Na základě Versailleské smlouvy došlo poprvé ke stíhání a trestání válečných zločinců mezinárodním soudním tribunálem. Prvním takto stíhaným byl císař Vilém II. pro „*těžkou urážku mezinárodní morálky a posvátné autority smluv.*“¹⁶ Potrestán však nikdy nebyl, protože se ukryl do Nizozemí. Spolu s ním bylo také trestáno dalších 12 osob, kdy dvě z trestaných osob se vyhnuly trestu útekem z vězení. Ostatní dostaly tresty, které ani zdaleka neodpovídaly jejich zločinům.

Po druhé světové válce nikdo nechtěl, aby nastala podobná situace stejně jako po první světové válce, a tak začali představitelé devíti okupovaných zemí, konkrétně Polska, Československa, Jugoslávie, Řecka, Norska, Belgie, Nizozemí, Lucemburska a Francie, upozorňovat na spáchané zločiny a požadovali koordinovaný postup spojenců při trestání pachatelů, kteří takovéto zločiny napáchali.

---

¹³ ŠIMŮNEK. Michal, Deus iudicat, cum nemo accusat: reflexe, dokumentace a (ne)vyšetřování nacistické "eutanzie" v Československu v letech 1945-1990. In: Securitas imperii Sv. 27/2, (2015), str. 138-167

¹⁴ HOBZA. Antonín. Přehled mezinárodního práva válečného. Dodatek: Trestání válečných zločinců. Praha 1946, str. 155

¹⁵ Versailleská smlouva byla Německem podepsána dne 28. června 1919. Šlo o mírovou smlouvu podepsanou po první světové válce, která ukončila válečný stav a umožnila návrat k předválečným vztahům mezi válčícími státy.

¹⁶ HOBZA. Antonín. Přehled mezinárodního práva válečného. Dodatek: Trestání válečných zločinců. Praha 1946, str.156

Ještě před zásadní změnou v podobě Moskevské deklarace a Londýnské dohody je nutné se tedy zmínit o tzv. Svatojakubské deklaraci. Šlo o konferenci, která se 13. ledna 1942 konala v londýnském paláci St. James (proto tedy název Svatojakubská), a které předsedal polský ministerský předseda Wl. Sikorský. Šlo o setkání devíti výše zmíněných spojeneckých států, respektive jejich exilových vlád, které sídlily v Londýně. Výsledkem bylo první jasnější prohlášení o potrestání válečných zločinců Spojenci. Svatojakubská deklarace tedy požadovala žalování a souzení válečných zločinců.¹⁷

Na Svatojakubskou deklaraci navazovala, respektive zabývala se stejnou problematikou, již dříve zmiňovaná Moskevská deklarace. Ta byla podepsána dne 1. listopadu 1943 Ruskem, USA a Velkou Británií, za které se postavilo dalších 33 civilizovaných národů. Šlo o zásadní změnu v dosavadních postojích a poprvé řešila problém válečných zločinů na takovéto úrovni. Vyjadřovala odhodlání potrestat viníky války a jejich zločiny a vydávat je k odsouzení a potrestání do států, ve kterých zločiny spáchali. Jednalo se zde o zločiny, které bylo možné zeměpisně lokalizovat. Ty, které nebylo možné zeměpisně lokalizovat, měly být podle Moskevské deklarace potrestány společným rozhodnutím spojenců.¹⁸ Šlo zde hlavně o odmítnutí plošné msty, kterou například ve svém systému prosazoval Stalin. Ten pravil, že by mělo být postříleno zhruba padesát tisíc odborníků a důstojníků, aby bylo definitivně Německo zlomeno. Text Moskevské deklarace formuloval Winston Churchill a mimo jiné v něm pravil: „...*Brutální činy, jichž se dopouštějí nacističtí okupanti, nejsou ničím novým a všechny národy či území, které upadly do jejich spárů, trpí nejhoršími formami hrůzovlády... Němečtí důstojníci a vojáci a členové nacistické strany, kteří jsou odpovědní za uvedená zvěrstva, masakry a popravy nebo kteří s nimi projeví souhlas, budou odesláni zpět do zemí, kde byly jejich ohavné skutky spáchány, aby mohli být souzeni a potrestáni v souladu se zákony těchto osvobozených zemí a svobodných vlád, jež v nich budou ustaveny...*“¹⁹ a zároveň na základě Stalinových výroků text pravil: „*Britský parlament a britská veřejnost nikdy nepřipustí hromadné popravy. A i kdyby v návalu vášni došlo, obrátily*

---

¹⁷ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu: Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Praha 1998, ISBN 80-86101-07-X str. 22-23.

¹⁸ HOBZA, Antonín. Přehled mezinárodního práva válečného. Dodatek: Trestání válečných zločinců. Praha 1946, str.156-157.

¹⁹ JÍŘÍK, Václav. Nedaleko od Norimberku. Z dějin retribučních soudů v západních Čechách. Cheb 2000, ISBN 80-85280-68-X, str. 5

by se první masakry okamžitě proti těm, kdo by za ně nesli zodpovědnost. V tom si Sověti nesmí dělat žádné iluze!"²⁰ V zásadě, až na drobné změny, byl text, jak ho formuloval Winston Churchill, přijat.

V říjnu 1943 taktéž v Londýně vznikla Komise spojených národů pro válečné zločiny (United Nations War Crimes Commission, UNWCC). Úkolem komise bylo pracovat na přípravě Mezinárodního soudního tribunálu a měla sbírat fakta týkající se válečných zločinců. Nezávisle na ni vznikla v dubnu 1945 i Ústřední komise válečných zločinců a podezřelých osob (Center Register of War Criminals and Security Suspects, CROWCASS), která shromažďovala informace a vedla seznamy válečných zločinců.

Dalším podstatným problémem, byla otázka, jak naložit s hlavními viníky válečného běsnění. Tato otázka byla na programu jednání nejvyšších představitelů spojenců jak v Teheránu, Jaltě, tak i Postupimi. Vyvstal zde problém se zásadami nullum crimen sine lege, nulla poene sine lege a zásadou retroaktivity, které platí od starého římského práva až dodnes. Problém byl vyřešen, tehdy asi jediným možným řešením, a to připustit možnost zásady retroaktivity, kdy došlo k vytvoření nových zákonů se zpětnou účinností. Definitivně je problém vyřešen v Postupimi, kdy se nejvyšší představitelé protifašistické koalice dohodli, že němečtí váleční zločinci budou postaveni před spravedlivé soudy. Osud těchto osob je pak definitivně zpečetěn Londýnskou dohodou z 8. srpna 1945. Ta se primárně zabývala zločiny, které nebylo možné zeměpisně lokalizovat. Pro tyto, byl zřízen Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku. K Londýnské dohodě se připojilo dalších 12 států a mezi nimi bylo též Československo.

2.2 Norimberský proces

Počátek norimberského procesu datujeme k 20. listopadu 1945. Tento proces můžeme označit jako něco mimořádného a převratného, vzhledem k tomu, že poprvé v historii došlo k situaci, že státníci zločineckého státu byli postaveni před soud, z důvodu rozpoutání válečné katastrofy. Stal se jakýmsi precedentem v budoucnosti pro řešení obdobných záležitostí.²¹

---

²⁰ JIŘÍK, Václav. Nedaleko od Norimberku. Z dějin retribučních soudů v západních Čechách. Cheb 2000, ISBN 80-85280-68-X, str.5

²¹ EČER, Bohuslav. Norimberský soud. 1. vyd. Praha:Orbis,1946, str. 8

2.2.1 Mezinárodní vojenský tribunál

Důležitým soudem norimberského procesu, byl Mezinárodní vojenský tribunál, který vznikl na základě Londýnské dohody, jejíž součástí byl statut tribunálu a jeho řád. Měl za úkol soudit hlavní viníky válečného běsnění, respektive nacistické válečné zločince, a to i ty, jejíž činnost nebyla zeměpisně omezena. Ostatní, byli vydáni do zemí, kde své zločiny napáchali.²²

Statut Mezinárodního vojenského tribunálu upravoval pravomoc tribunálu a stanovoval činy, které do jeho pravomoci spadají. Článek 6 Charty Mezinárodního vojenského tribunálu stanovuje a rozeznává činy proti míru (plánování, příprava, zahájení útočné války), válečné zločiny v užším smyslu (vražda, vražda rukojmí a zajatců, špatné nakládání s lidmi při jejich deportaci atd.) a třetími zločiny, jsou zločiny proti lidskosti (zotročení, deportace atd.) Statut Mezinárodního vojenského tribunálu netrestal pouze jednotlivce, ale podle článku 9 mohl tribunál prohlásit i určité organizace za organizace zločinecké, což dávalo možnost vnitrostátním soudům postihnout tyto osoby i dalším trestem pro jiné delikty.²³

K rozdělení trestných činů, velkou mírou přispělo hlavně Československo, kdy podle návrhu československého delegáta v londýnské komisi, který byl předložen dne 27. dubna 1944, byl stanoven 8. srpna 1945 okruh výše zmiňovaných zločinů.²⁴

2.2.2 Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu

V rámci tohoto procesu bylo odsouzeno na 24 osob, respektive 24 osob bylo žalováno, avšak rozsudek byl vynesena jen nad 22 z nich. Jeden ze žalovaných R. Ley, spáchal před začátkem procesu sebevraždu a druhý G. Krupp, byl shledán zdravotně nezpůsobilý. Rozsudek byl vynesena 30. září 1946 a až o den později byly uloženy tresty jednotlivým obžalovaným. K trestu smrti bylo odsouzeno 12 obžalovaných²⁵, k trestu doživotí 3 obžalovaní²⁶, k trestu

---

²² HONZÍK, Miroslav. Povstaňte, soud přichází. Praha 1986, str. 54

²³ HOBZA, Antonín. Přehled mezinárodního práva válečného. Dodatek: Trestání válečných zločinců. Praha 1946, str. 158-161

²⁴ EČER, Bohuslav. Norimberský soud. 1. vyd. Praha:Orbis,1946, str. 21

²⁵ J.von Ribbentrop, W.Keitel, E.Kaltenbrunner, A.Rosenberg, H.Frank, W.Frick, J.Streicher, F. Sauckel, A.Jodl, A.Seyss-Inquart, M.Bormann byl odsouzen k trestu smrti v jeho nepřítomnosti a H. Göring, ještě před uskutečněním exekuce spáchal sebevraždu.

²⁶ R.Hess, W. Funk a E. Raeder.

odnětí svobody od deseti do dvaceti let 4 obžalovaní.²⁷ V neposlední řadě, 3 z nich byli osvobozeni.²⁸

Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu se netýkal pouze osob, ale i organizací, které byly v rozsudku vyhlášené jako organizace zločinecké, a to NSDAP, oddíly Schutzstaffeln, sicherheitsdienst a gestapa. Naopak rozsudkem byly zproštěné vinny oddíly SA, říšská vláda, vrchní velení wehrmachtu, generální štáb a jezdecké oddíly SS.²⁹

Rozsudek v několika případech vyvolal nepříjemné překvapení, a to hlavně tehdy, když soud neprohlásil německou vládu a generální štáb s vrchním velitelstvím za zločinecké organizace. Dále v případě K. von Neuratha, který byl uznán vinným v celém rozsahu žaloby (spiknutí, zločiny proti míru, zločiny válečné a proti lidskosti), ale i přesto byl odsouzen pouze k 15letému trestu odnětí svobody. Stejně tak jako Fritzsche, Schachta a Papena, kteří byli osvobozeni. Nebylo možné však pro nesprávnost odmítnout celý rozsudek, a to jen z důvodu, že plně nevyhověl žalobě. Je potřeba rozsudek posuzovati jako celek, kdy i přes určité výtky nám poskytuje řadu mravních, politických i právních poučení, která se v budoucnu odrážela v politických a mravních zásadách pro celý svět.³⁰

2.2.3. Právní následky Norimberského procesu

Největší význam Bohuslav Ečer přisuzuje čl. 6 Charty, do kterého byly zahrnuty i zločiny proti lidskosti, které sám navrhoval. Ustanovení čl. 6 nemá však význam pouze pro potrestání Němců, ale žalobci v Norimberku prohlašují, že předpisy podle nichž se trestají Němci, jsou závazné i pro ně samé. Od této doby dochází k rozvíjení mezinárodního práva, kdy základní práva na svobodu myšlení, náboženského vyznání, a práva hlásit se ke své rase, spadají pod ochranu mezinárodního společenství a tudíž i mezinárodního práva. Charta a Mezinárodní vojenský tribunál tedy daly základ k vývoji mezinárodního práva směrem k mezinárodní ochraně lidských práv.³¹ Norimberský rozsudek se stává pramenem práva a uznává úzký svazek mezi mravností a právem, kdy neexistuje právo

---

²⁷ K.Dönitz, K.von Neurath, B.von Schirach, a A. Speer

²⁸ H. Fritsche, F.von Papen a H. Schacht

²⁹ JIŘÍK, Václav. Nedaleko od Norimberku. Z dějin retribučních soudů v západních Čechách. Cheb 2000, ISBN 80-85280-68-X, str.7

³⁰ EČER, Bohuslav. Norimberský soud. 1. vyd. Praha:Orbis,1946, str. 318-319

³¹ Tamtéž str. 19-21

bez morálky. Staví právo a spravedlnost na první místo, a tím ukládá právu mezinárodnímu nelehký a důležitý úkol. Mezinárodní právo má tedy zajistit ochranu svobody člověka a ochranu celým národům, a to tak, aby je co nejméně omezoval, ale zároveň jim neumožnoval změnit tuto svobodu ve válku. Norimberský rozsudek, uzavřel jednu etapu v životě společenství národů, a to tu, kdy byla možná určitá anarchie, kdy si mohl každý stát dělat víceméně, co uznal za vhodné, pod záštitou státní suverenity. Zakládá nové etapy mezinárodního práva, v níž se odráží požadavek francouzského filozofa Pascala: *„Il faut que le juste soit fort et que le fort soit juste.-Teprve až bude splněn tento požadavek, nastane období skutečné civilizace, v níž bude moc ve službách práva a spravedlnosti.“*³²

---

³² EČER, Bohuslav. Norimberský soud. 1. vyd. Praha:Orbis,1946, str. 379-381

3. ČESKOSLOVESKO PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE – RETRIBUČNÍ SOUDNICTVÍ

Po válečné porážce nacistického Německa, bylo cílem všech Německem okupovaných zemí, přijmout opatření, která by směřovala k potrestání všech původců napáchaného zla a jejich pomahačů. Jak se s touto problematikou vypořádala mezinárodní úroveň, která dala základ i úrovním vnitrostátním, jsme se seznámili již v předchozí kapitole. V této kapitole se budu věnovat již samotným historickým událostem, které vedly ke vzniku retribučního soudnictví na území tehdejšího Československa a tím tedy i ke vzniku Mimořádného lidového soudu v Plzni, který je hlavním tématem mé diplomové práce a bude obsahem kapitoly následující. Probereme si krátce situaci během druhé světové války v Československu, činnosti exilové vlády v Londýně a situaci, která následovala v Československu po kapitulaci Německa 8. května 1945. V této kapitole se budeme zabývat retribučními dekrety prezidenta Eduarda Beneše, který byl, v této době, prezidentem Československé republiky. A na závěr se budu zabývat Mimořádnými lidovými soudy, kde si objasníme jejich pravomoc a působnost.

3.1 Situace v Československu za 2. světové války

Proměna Československa byla zahájena podepsáním Mnichovské dohody, která byla podepsána 30. září 1938 a to tedy ještě před vypuknutím druhé světové války. Díky Mnichovské dohodě přišlo Československo o určitou část svého území.³³ Následovala listopadová vídeňská arbitráž,³⁴ která definitivně změnila území státu a vznikla tzv. Druhá republika. 14. března 1939 došlo ještě k vyhlášení samostatného Slovenského štátu³⁵ a osud Československa

---

³³ Mnichovská dohoda, byla dohoda mezi Německem, Francií, Velkou Británií a Itálií, kdy zástupci československé strany, nebyli k jednání přizváni. Jednalo se o dohodu, na jejímž základě došlo k postoupení pohraničního území (Sudet), které bylo obýváno německým obyvatelstvem, Německu.

³⁴ Československa se týkala první Vídeňská arbitráž z 12.11.1938, kdy šlo o arbitrážní rozhodnutí Německa a Itálie, které se týkalo jižního Slovenska a Podkarpatské Rusi, které připadlo Maďarsku.

³⁵ Vyhlášení samostatného Slovenského štátu bylo vyvrcholením určité Hitlerovy hry se Slovenskem, kdy jim dal dvě možné alternativy řešení pro budoucí postavení Slovenska. První alternativou bylo vyhlášení slovenského státu a požádání třetí říše o ochranu a druhou, že ponechá Slovensko jeho osudu a to bude okupováno Maďary. Budoucí prezident a ministerský předseda J.Tiso se rozhodl pro variantu první a došlo tedy 14.března 1939 ke vzniku samostatného Slovenského štátu. GEBHART, Jan. KUKLÍK, Jan. Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 15/a., 1938-1945 / . Praha:Paseka, 2006. ISBN:80-7185-582-0. str.163-165

byl definitivně zpečetěn 15. března 1939 okupací Německa, kdy zanikla Druhá republika a byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Od té doby Československo bylo plně pod nadvládou Německa, což sebou přineslo i počátek rasového šílenství, masové zatýkání, zavírání vysokých škol, vypálení Lidic a Ležáků, vznik koncentračních táborů a celkově likvidaci osob pro Německo nevyhovujících.³⁶

3.2. Vznik exilové vlády

Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava a Slovenské republiky, přestala Československá republika prakticky existovat. Postup Německa vůči Československu byl podle politiků, kteří odešli do exilu, ale i podle Velké Británie, Francie, USA a SSSR neplatný. Na základě této situace začal vznikat domácí odboj v protektorátu, ale i na Slovensku a hlavně začalo vznikat exilové hnutí za obnovu Československa v předmnichovských hranicích. Eduard Beneš se snažil o vytvoření ústředního exilového orgánu, ale jeho snahy ze začátku byly spíše neúspěšné. Jediným větším úspěchem bylo vytvoření Československého národního výboru v Paříži, jehož předsedou se stal právě Eduard Beneš. Československý národní výbor, měl řídit vojenské jednotky ve Francii a reprezentovat československý národ, avšak ze začátku byl uznáván pouze omezeně. Snaha o přeměnu Československého národního výboru na exilovou vládu narážela na neochotu uznání ze strany Francie i Velké Británie, ale i přesto vydával právní normy pro československé občany v emigraci. Situace se radikálně změnila 21. července 1940, kdy bylo československé prozatímní státní zřízení, nazýváno též jako vláda, či Státní rada, uznáno Britskou vládou.³⁷

3.3 Dekrety prezidenta republiky

Po uznání československého prozatímního státního zřízení vydal prezident Eduard Beneš svůj první ústavní dekret o prozatímním výkonu moci zákonodárné, který ve svém prvním paragrafu umožňoval prezidentovi republiky činit úkony, ke kterým by bylo zapotřebí souhlasu Národního shromáždění, pouze se souhlasem vlády. A paragraf druhý upravoval, že předpisy, které ruší, mění nebo vydávají zákony, po dobu platnosti zatímního státního zřízení, budou

---

³⁶ JIŘÍK, Václav. Nedaleko od Norimberku. Z dějin retribučních soudů v západních Čechách. Cheb 2000, ISBN 80-85280-68-X, str.4

³⁷ HON, Jan. ANTUSCH, Wilfrid. HOŠKOVÁ, Eva. JECH, Karel. KUKLÍK, Jan. MIKULE, Vladimír. Němci a Maďaři v dekretch prezidenta republiky: studie a dokumenty 1940-1945 1. vyd. Praha : Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR ; Doplněk, 2003. ISBN:80-7239-132-1; 80-7285-017-2, str.19-24

vydávány v nezbytných případech prezidentem republiky ve formě dekretů, které spolupodepíše předseda vlády.³⁸ Dekret prezidenta republiky o výkonu moci zákonodárné byl tedy základem pro vydávání dalších dekretů prezidentem Eduardem Benešem, kdy všechny takovéto dekry byly publikovány v Úředním věstníku československém. Převážná většina dekretů byla vydávána v Londýně a týkala se zahraničního odboje a vedení války. Patřil mezi ně například dekret ze dne 12. srpna 1941, kterým se stanoví státní rozpočet na rok 1941.³⁹ Po skončení druhé světové války už byly dekry vydávané na území Československa, konkrétně v Praze a týkaly se vývoje v Československu po skončení války. Patřil mezi ně například dekret č. 11 z 3. srpna 1944 o obnovení právního pořádku. „*Celkově bylo od 21. července 1940 do 27. října 1945 vydáno 143 dekretů a z toho 17 dekretů ústavních.*“⁴⁰ Mezi tyto dekry spadal i tzv. Velký a malý retribuční dekret, které byly základem pro trestání válečných zločinců a zrádců, a tudíž i základem pro vznik Mimořádných lidových soudů.⁴¹

3.3.1 Počátky retribuční v Českých zemích

Americký diplomat G. F. Kennan už v květnu roku 1939 prohlásil: „*Pokud se někdy situace obrátí, těžko si představit, jak strašlivá bude pomsta Čechů.*“⁴² Ačkoli toto hlásal už před válkou, a to dříve než vůbec byly české země okupovány Německem, asi ani vůbec netušil, jak se jeho proroctví v budoucnu naplní. České země byly dlouhých šest let okupovány Německem, trpěly nespravedlností a trpěly všechny hrůzy, které na nich Německo páchalo. Když se válka blížila ke svému konci a bylo téměř jasné, že Německo bude brzy kapitulovat, propukly v českých zemích násilné orgie. Lid vzal spravedlnost do svých rukou, a než začaly formálně působit retribuční soudy, zavraždil a utýral na tisíce lidí. Tato divoká retribuce, jak ji ve své knize nazývá Benjamin Frommer⁴³, byla Benešem a exilovou vládou hojně podporována. Doufali,

---

³⁸ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekry prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 93

³⁹ Tamtéž str. 50

⁴⁰ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy:Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X.,str 20

⁴¹ HON, Jan. ANTUSCH, Wilfrid. HOŠKOVÁ, Eva. JECH, Karel. KUKLÍK, Jan. MIKULE, Vladimír. Němci a Maďaři v dekretch prezidenta republiky: studie a dokumenty 1940-1945 1. vyd. Praha : Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR ; Doplněk, 2003. ISBN:80-7239-132-1; 80-7285-017-2, str. 35-36

⁴² FROMMER, Benjamin.. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str. 60

⁴³ Tamtéž str. 60

že Němci z českých zemí uniknou dobrovolně a ulehčí to pozdější organizovaný odsun. Tyto násilné orgie podporoval Prokop Drtina, který hlásal směrem k domácímu odboji: „*Bude však záležet na Vás doma, aby Němci byli zatlačeni a vytlačeni co nejvíce a co nejdále.*“⁴⁴ Stejně tak jako vzkazoval Beneš domácím odbojovým vůdcům: „*Jest třeba, abychom si mnoho vyřídili sami ihned v prvních dnech osvobození, aby všech vinných nacistů co nejvíce od nás uteklo ze strachu před občanskou revoltou proti nim v prvních dnech revoluce a aby co nejvíce těch, kteří se budou jako nacisté bránit a klást odpor, bylo v revoluci pobito...Kdo zaslouží smrt, má být vylikvidován – ať bouří lidovou, ať mocí vojenskou – hned po převratu a prvních dnech režimu. Nepochybní zrádci mají zmizet v prvním rozmachu revoluce a nejlépe vojenskou a lidovou bouří a revolucí.*“⁴⁵

Ještě před touto divokou retribucí však začaly vznikat snahy o vytvoření retribučního právního předpisu a to v listopadu roku 1942. Právní radou byly zřízeny tři subkomise, které začaly pracovat na osnovách dekretu. První z komise měla za úkol otázky materiálního práva trestního. Druhá komise otázky související se soudní organizací a řízením a třetí komise otázky, které souvisely zejména s extradicí. První osnova retribučního dekretu byla předložena v červnu 1943. O osnově se v několika ministerských radách debatovalo celkem vášnivě a bylo navrženo několik pozměňovacích návrhů. Nakonec však byla osnova zaslána k přepracování, protože byla shledána jako vágní a jako osnova, která měla vést k jakési pomstě a ne ke spravedlivému potrestání válečných zločinců a zrádců. Námitky se týkaly také retroaktivity zákona a nemožnosti využití žádného opravného prostředku proti výroku soudu.⁴⁶

Nový a opravený text byl předložen ministrem spravedlnosti na jaře roku 1944 vládě a Státní radě. Ministr Stránský však osud nové osnovy popisoval takto: „*Osud osnovy ve Státní radě byl nadmíru nepříznivý...Ve většině byly posudky nepříznivé, a to na jedné straně potud, že se jí vytýkala přílišná přísnost, kdežto na druhé straně kritikové namítali, že se netrestá dost přísně...Celý osud svědčí o značných politických rozpacích.*“⁴⁷ Vzhledem k událostem z 8. dubna

---

⁴⁴ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0, str. 69

⁴⁵ Tamtéž str. 69-70

⁴⁶ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str 23-26

⁴⁷ Tamtéž str. 26

1944, kdy se začala sovětská armáda blížit k českým hranicím, a prezident Beneš hlásal, že je potřeba dekret projednat co nejrychleji, upustilo se od běžného postupu přijímání dekretu a dekret byl vládou, i přes četné námitky, 6. října 1944 schválen a po několika měsících i podepsán prezidentem Eduardem Benešem.⁴⁸ Tento Londýnský dekret byl však v osvobozené republice s menšími změnami nahrazen, a to dekretem číslo 16/1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret), který už platil jen pro české země, nikoli pro Slovensko, které trvalo na vydání vlastní právní normy. K tomu také záhy došlo a 15. května 1945, kdy Slovenská národní rada vydala nařízení SNR č. 33/1945 Zb. n. SNR o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví.⁴⁹

Součástí retribuční nebyl pouze Velký retribuční dekret, ale i dekret č. 17/1945 Sb. z 19. června 1945, kterým byl zřízen tzv. Národní soud, dekret č. 137/1945 Sb., o zajišťovací vazbě státně nespolehlivých osob a dekret č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, nazýván Malý retribuční dekret. Uvedené čtyři dekrety tvoří tzv. retribuční dekrety, kdy retribuce byl pojem, který označoval potrestání válečných zločinců a domácí kolaborace.⁵⁰

3.3.2. tzv. Velký retribuční dekret

Dekret č. 16/1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, je také nazýván jako tzv. Velký retribuční dekret.⁵¹ O jeho vzniku bylo už hovořeno výše. Teď si ale blíže rozebereme, čeho se tento dekret týkal, což nám stanovuje už úvodní preambule, která říká: „*O přísnou spravedlnost volají neslýchané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluviníci na Československu*“,⁵² kdy Československo bylo podrobena německému ponižování, zotročování a vraždění a měli být podle dekretu potrestáni ti, kteří se těchto zvěrstev dopustili.

---

⁴⁸ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X., str 27-28

⁴⁹ Tamtéž str. 29

⁵⁰ KUKLÍK, Jan, a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Praha : Auditorium, 2011. 426 s. ISBN:978-80-87284-17-9 str. 33

⁵¹ Příloha č. 1

⁵² JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str.168

3.3.2.1 Zločiny proti státu, osobám, majetku a udavačství

Dekret je rozdělen do 34 paragrafů a dvou hlav. Hovoří o jedenácti zločinech, které jsou rozděleny do čtyř kategorií zločinů, zločiny proti státu, osobám, majetku a udavačství. Pro všechny tyto zločiny je stejné, že k nim muselo dojít v době zvýšeného ohrožení republiky, kdy se jím podle §18 tohoto dekretu rozumí doba od 21. května 1938 do dne, který bude určen vládním nařízením.⁵³ Zločiny proti státu se týkaly osob, které například ohrozily bezpečnost republiky (§1). Paragraf první hlavně vycházel z meziválečného zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, č.50 Sb.z.a n. Dále bylo podle velkého dekretu trestné členství v organizacích jako Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Arbeiterpartei (S.S) a dalších (§2). Byly souzeny osoby, které propagovaly, či podporovaly fašistické hnutí (§3), a v neposlední řadě Československý občan, který rozvracel republiku nebo narušoval její jednotnost (§4).

Dalšími zločiny trestnými podle dekretu, byly zločiny proti osobám upravené paragrafy 5-7. Opět pro všechny zločiny platil §17 a šlo například o zločiny, kterých se osoby dopustily ve službách nebo v zájmu Německa nebo jeho spojenců (§5) a tento paragraf vycházel ze starého rakouského trestního zákona z roku 1852. Odkazoval na trestné činy, které byly trestné podle trestního zákona ze dne 27. května 1852 čís. 117 ř.z., kam spadaly například zločiny zabití, vraždy apod. Zločin proti osobám spáchal ten, kdo například nařídil nucenou práci ve prospěch Německa, či jeho spojenců (§6) nebo ten, kdo způsobil obyvateli republiky těžké ublížení na těle (§7).

Předposledními zločiny, jsou zločiny proti majetku upravené paragrafy 8-10. Opět v paragrafu osmém je odkazováno na trestné činy, které byly trestné podle trestního zákona a to například zločin žhářství, loupeže a veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§8). Trestné bylo i jednání, které způsobilo ztrátu jmění, ať už z části nebo zcela, a to československému státu, fyzické nebo právnické osobě.⁵⁴

---

⁵³ Vládní nařízení č.217/1946 Sb. stanovilo, že doba zvýšeného ohrožení republiky končí 31. prosince 1946. JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str.179

⁵⁴ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str.237-240

V neposlední řadě upravoval v paragrafu jedenáctém zločin udavačství, který ale nebyl zakotven v Londýnském dekretu, i přesto, že byla exilová vláda často vyzývána domácím odbojem, aby pohrozila udavačům vysokými tresty.⁵⁵

Velký retribuční dekret upravoval i řadu trestů za spáchané zločiny, jak trest smrti, kdy nově zavádí i možnost veřejných poprav, tak trest odnětí svobody a s nimi i tresty vedlejší v §14, a to trest pozbytí občanské cti, propadnutí části nebo celého jmění, ale i možnost určit, že odsouzený si trest odpyká ve zvláštních pracovních oddílech, které upravoval dekret prezidenta republiky č.126/1945 Sb., o zvláštních nucených pracovních oddílech.⁵⁶ Dekret zároveň stanovoval v §17, že není možné zločiny podle tohoto dekretu ani výkon trestu promlčet.⁵⁷

3.3.2.2. Mimořádné lidové soudy

Mimořádné lidové soudy (dále jen MLS) v českých zemích začaly vznikat na základě Velkého retribučního dekretu, který ve svém prvním paragrafu upravoval, že mimořádné lidové soudy mají soudit veškeré zločiny, které spáchaly osoby uvedené v §2 a §3 odst.2, včetně jejich spolupachatelů, spoluviníků, účastníků a nadřzovaných osob a osoby, které nejsou uvedené v těchto paragrafech, mohou MLS soudit tehdy, navrhne-li to veřejný žalobce, který je upraven v §24. Veřejného žalobce jmenuje vláda nebo na její pověření ministr spravedlnosti, kterému je i podřízen. Je jmenován jen pro určité období, a to z řad prokurátorů, osob, které dosáhly doktorátu práv, či složily tři státní zkoušky v oboru právním, nejméně ale státní zkoušku judičiální a jsou na seznamu vedeném okresními národními výbory.⁵⁸

Mimořádných lidových soudů postupem času vzniklo v českých zemích celkem 24. MLS sídlily v místech řádných krajských soudů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, ale v případě potřeby mohly zasedat i v jiném místě soudního obvodu. Šlo o instituce mimořádné, protože se původně předpokládalo, že budou

---

⁵⁵ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str.123

⁵⁶ KUKLÍK, Jan, a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Praha : Auditorium, 2011. 426 s. ISBN:978-80-87284-17-9 str. 35

⁵⁷ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str. 241-243

⁵⁸ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 244

působit pouze jeden rok.⁵⁹ Prvním z nich byl MLS v Brně, který zahájil svou činnost nejrychleji, oproti ostatním MLS, a to 25. května 1945. Soudil však ještě podle původního Londýnského dekretu prezidenta republiky č. 6 z roku 1945. Dále na něj navazovaly další MLS⁶⁰ a posledním z mimořádných lidových soudů byl MLS v Chebu, který se podařilo ustavit až v roce 1946. Tyto MLS už však soudily podle retribučního dekretu č. 16/1945, který byl sice vydán 19. června 1945, ale jeho účinnost nastala až 9. července 1945. Již podle prvních třech vynesených rozsudků bylo patrné, že soudy chtějí přísně trestat německé nacisty stejně jako domácí zrádce.⁶¹

MLS vykonával svou pravomoc v pětičlenných senátech, které se skládaly z předsedy a 4 soudců z lidu. Podle původního Londýnského dekretu, se však předpokládalo zasedání v pouze tříčlenných senátech, ale poválečná vláda k nim přidala další dva, a to proto, aby každá ze čtyř legálních politických stran v českých zemích, měla v senátu svého reprezentanta.⁶² Soudce z lidu jmenovala vláda ze seznamu okresního národního výboru. Okresní národní výbor též vedl seznam přednostů MLS, náměstků a soudců z povolání. Soudci z lidu po svém jmenování skládali slib do rukou přednosty MLS nebo jeho náměstka. Předsedou byl buď soudce z povolání nebo soudce občanský či vojenský.⁶³

Řízení před MLS se řídilo základními zásadami, které byly upraveny v paragrafu 25-31 tohoto dekretu prezidenta republiky. V případě, že dekret odkazuje na předpisy řádného řízení, jsou jimi chápány předpisy trestního řádu platné v historických zemích, či trestního poriadku platného na Slovensku a na Podkarpatské Rusi. Mezi hlavní zásady řízení před MLS spadají zásady

---

⁵⁹ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str. 117

⁶⁰ Prazé, Liberci, Litoměřicích, Chebu, České Lípě, Táboře, Českých Budějovicích, Písku, Mladé Boleslavi, Hradci Králové, Chrudimi, Jičíně, Jihlavě, Klatovech, Kutné Hoře, Mostě, Moravské Ostravě, Opavě, Novém Jičíně, Olomouci, Uherském Hradišti, Znojmě a v Plzni. KUKLÍK, Jan. Mýty a realita tzv. "Benešových dekretů": dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Praha : Linde Praha, 2002. 511 s. ISBN:80-7201-352-1 str. 378

⁶¹ Prvním byl odsouzen k trestu smrti brněnský úředník gestapa Leopold Potschke, který udal některé osoby, které později zahynuli v koncentračním táboře. Dále následoval trest smrti i pro Václava Běhala, který spoluzavinil smrt svého souseda udáním za poslech zahraničního rozhlasu. Posledním ze třech odsouzených byl Adolf Blažek na 8 let těžkého žaláře za udání inženýra, který ze své skříňky odstranil plakát s písmenem „V“, které oslavovalo německé vítězství a který byl za to vězněn. BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str 48

⁶² FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str. 117-118

⁶³ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str 47

veřejnosti a ústnosti. Obžalovaný má právo si sám zvolit obhájce a v případě nemajetnosti mu ho porídí soud, stejně tak v případě, kdy obžalovaný své právo nevyužije. Řízení je vždy zahajováno na návrh veřejného žalobce. Před soud nemohou být poháněny těhotné ženy, či těžce nemocné osoby. Další zásadou řízení je, že řízení nesmí trvat déle než tři dny, od postavení obžalovaného před soud. Nezáleží však na tom, jestli je obžalovaný přítomen u hlavního líčení, či nikoli. Je možné vézt hlavní líčení i v jeho nepřítomnosti. Musí mu však být doručena osobně obsílka, pokud není možné obsílku osobně doručit, obešle se obžalovaný vyhláškou na soudní desce, popřípadě se obešle rozhlasem. Během řízení je zákaz zbytečných průtahů a řízení by se mělo konat od začátku do konce před MLS. V případě, že soud do tří dnů nerozhodne, je věc předána řádným soudům a musí být rozhodnuto o dalším ponechání obžalovaného ve vazbě.⁶⁴

Hlavní líčení je zahajováno vyvoláním věci a zjištěním, které skutky jsou obžalovanému kladeny za vinu veřejným žalobcem. Následující výslech a dokazování se neřídí dekretem, ale předpisem řádného trestného řízení. Řízení může probíhat za účelem vynesení rozsudku za ty činy, za které byl obžalovaný postaven před soud. Po průvodním řízení veřejný žalobce podává svůj návrh a poté předseda udělí poslední slovo obžalovanému a jeho obhájci k přednesení obhajoby.

O rozsudku se soud usnází na neveřejné poradě, ale vyhlášen je na veřejném zasedání soudu. Proti rozsudku není možné se odvolat. V případě, že byl uložen trest smrti, obvykle se vykonal do dvou hodin od vynesení rozsudku. Pokud byl obviněný rozsudkem osvobozen, nevylučuje to stíhání před řádným soudem, či před soudem státním, krajským nebo vojenským.⁶⁵

Účinnost Londýnského dekretu stanovoval §32 na dobu jednoho roku a s tím tedy i činnost MLS, pokud ji zákonodárné instituce československé nezmění, tomu se však stalo, jak bylo již zmiňováno výše, a to právě tímto Velkým retribučním dekretem do 4. května 1947.⁶⁶

---

⁶⁴ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 244-246

⁶⁵ Tamtéž str. 246

⁶⁶ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X.,str. 34

K 4. květnu 1947 vyřídily MLS celkově 37 982 případů z toho 1634 bylo postoupeno řádným soudům a u 5129 případů došlo k přerušení řízení. Celkem MLS vynesly rozsudky nad 21 342 osobami a z toho 713 osob bylo odsouzeno k trestu smrti, 741 na doživotí a 19 888 k trestu odnětí svobody. Nakonec byl výkon trestu odpuštěn 745 osobám a celkově 9132 osob bylo osvobozeno.⁶⁷

3.3.3. Dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb., o Národním soudu

Dalším dekretem vydaným prezidentem republiky 19. června 1945 v rámci retribučních dekretů, je dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb, o Národním soudu,⁶⁸ kterým se zřizuje, jak už tedy z názvu vyplývá Národní soud se sídlem v Praze. Poté co byl v březnu roku 1945 akceptován londýnský retribuční dekret, došlo mezi členy exilové vlády v Londýně k debatám o tom, že je potřeba zřídit novou justiční instanci „Národní soud“, který by řešil případy nejvýznamnějších českých představitelů protektorátní vlády, vůdců fašistických organizací, zrádných novinářů a zástupců aktivistických institucí, kteří se dopustili trestných činů podle dekretu prezidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret).⁶⁹

Národní soud se od MLS odlišoval v několika podstatných rysech. Prvním z nich bylo zasedání senátu, kdy v Národním soudu oproti MLS zasedalo celkem sedm členů. Z toho jeden soudce profesionál, jako předseda a šest přísedících, kteří byli „...osvědčení vlastenci, zejména osoby, které se zasloužily v zahraničním nebo domácím odboji, nebo které byly obětí nepřátelské persekuce, či zrady...“⁷⁰ Dalším odlišujícím rysem byla délka soudního procesu, která u Národního soudu nebyla nijak omezena. Národní soud nefungoval pouze jen jako soud trestní, ale i jako soud čestný. To znamenalo, že soud mohl uložit i sankci osobám, které sice nespáchaly trestný čin, ale nechovaly se „...jak se slušelo na věrné a statečné občany československé...“⁷¹ V neposlední

---

⁶⁷ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X.,str. 71-72

⁶⁸ Příloha č. 2

⁶⁹ GROSPÍČ, Jiří. CHOVANEC, Jaroslav. VYSOKAJ, Juraj. Košický vládní program - program budování lidově demokratického Československa. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. str. 131-132

⁷⁰ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 270

⁷¹ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str. 352

řadě nejdůležitější odlišností bylo to, že Národní soud se zabýval pouze případy Čechů.

Na druhé straně měly MLS a Národní soud celou řadu podobností jako například oba soudy trestaly podle skutkových podstat, které obsahoval velký retribuční dekret. Byly zde obdobné polehčující okolnosti, podobná rozhodovací praxe a stejně jako u MLS, zde byl cílem zrychlený soudní proces bez možnosti napadnutí rozsudku opravným prostředkem, ať již obžalobou nebo obhajobou.

I rychlost vykonání trestu smrti byla obdobná jako u MLS, kdy trest smrti měl být vykonán nejpozději do tří hodin od vynesení rozsudku.⁷²

Národní soud během svého působení od 15. ledna 1946, kdy proběhlo první přelíčení, které se týkalo kolaborace některých vojenských činitelů,⁷³ do 4. května 1947, kdy byla ukončena účinnost retribučních dekretů, projednal celkově 36 žalob proti 80 osobám a v dalších třech případech působil jako soud čestný. Ze souzených 80 osob jich 65 bylo odsouzeno a 15 z nich osvobozeno. 18 osob si vyslechlo rozsudek trestu smrti, ale tři z nich nakonec dostaly milost. Dalších 8 osob bylo odsouzeno na doživotí a ostatní si odpýkali tresty různé výše v těžkém žaláři.⁷⁴

3.3.4 Malý retribuční dekret

Dekret prezidenta republiky č.138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, tzv. malý retribuční dekret, byl publikován 26. listopadu 1945 a od této doby nastala jeho účinnost.⁷⁵ Byl vydán pouze pro české země a měl postihovat ty skutky „...kde mimořádné lidové soudy nemohly zasáhnouti vzhledem ke své přesně vymezené příslušnosti...“ a nemohly tak zajistit potrestání těch „...jež by ušli trestu soudnímu...“⁷⁶ Důvodem vydání retribučního dekretu byly četné nesrovnalosti při zadržování podezřelých osob ve vyšetřovacích či ochranných vazbách. Na jaře roku 1945 došlo k masovému zatýkání osob.

⁷² FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuce v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str. 350-353

⁷³ Generál Robert Rychtrmoc a generál četnictva Oto Bláha byli odsouzeni k trestu smrti, major generálního štábu Gustav Mohapl byl odsouzen od 24 létem žaláře. BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str. 72

⁷⁴ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str. 71

⁷⁵ Příloha č. 4

⁷⁶ KUKLÍK, Jan, a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Praha : Auditorium, 2011. 426 s. ISBN:978-80-87284-17-9 str. 36

Důvody jejich věznění často nebyly vůbec důkazně prokázány a nebylo jim sděleno ani jejich základní obvinění. Tyto podezřelé osoby byly často zatýkány na základě falešných domněnek. A hlavně činy, za které byly zadržovány, nebyly trestné podle velkého retribučního dekretu. Tyto skutečnosti měly vést k propuštění vězňů, což ale tehdejší veřejnost nevítila s uspokojením.

Po vášnivých debatách o této problematice, byl nakonec přijat tzv. malý retribuční dekret, který opravdu dostal svého názvu a byl nejenom přijat za jediný večer, ale zároveň obsahoval pouze čtyři paragrafy. Umožňoval stanovit trest odnětí svobody pouze do jednoho roku, maximální výši pokuty do 1,000 000 Kčs, veřejné pokárání nebo kumulaci zmíněných trestů.⁷⁷ V případě trestu odnětí svobody byla do doby trestu započítávána i doba, kterou odsouzený strávil v zajišťovací vazbě. Doba promlčecí lhůty byla stanovena na šest měsíců ode dne spáchání činu, či účinnosti dekretu. Tresty byly ukládány čtyřčlennými komisemi okresních národních výborů, nikoli soudy, a to každému kdo „...*nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení...*“⁷⁸

K malému retribučnímu dekretu se vázala také směrnice ministerstva vnitra z 26. listopadu 1945, která byla postupně třikrát doplněna. Tyto směrnice podrobněji upravovaly například příklady jednání, která byla nepřístojná a urážela národní cítění. Jejich přílohy obsahovaly i seznamy fašistických organizací pro účely retribučních dekretů.⁷⁹

Malý retribuční dekret byl celkem dvakrát novelizován. K první novelizaci došlo zákonem č. 123/1946 Sb., kterým se doplňují ustanovení dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 138 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, který posunul začátek promlčecí lhůty na den, kdy byly spisy od MLS nebo žalobce předány komisím okresních národních výborů.⁸⁰ K druhé novelizaci došlo zákonem č. 246/1945 Sb., kterým se mění ustanovení dekretu presidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti, který změnil poslední

---

⁷⁷ FROMMER, Benjamin. Národní očista: retribuční v poválečném Československu. Praha: Academia, 2010. ISBN:978-80-200-1838-0 str.250-253

⁷⁸ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str. 37

⁷⁹ KUKLÍK, Jan, a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Praha : Auditorium, 2011. 426 s. ISBN:978-80-87284-17-9 str. 36

⁸⁰ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str. 38

větu ustanovení §3 a to takto: „*Trestní řízení musí však být zahájeno před skončením účinnosti dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ve znění zákonů jej doplňujících a pozměňujících.*“⁸¹

Účinnost malého dekretu, byla vázána na účinnost dekretu velkého, tudíž byl účinný do 4. května 1947. V trestních řízeních, která nebyla do té doby skončena, pokračoval, na návrh veřejného žalobce, příslušný okresní soud.⁸²

3.3.5 Ústavní dekret presidenta republiky č.137/1945 Sb., o zajišťovací vazbě státně nespolehlivých osob v době revoluční

Retribuční dekret č. 137/1945 Sb., o zajišťovací vazbě státně nespolehlivých osob v době revoluční byl vydán 27. října společně s malým retribučním dekretem.⁸³ Hlavním účelem tohoto dekretu byla možnost stíhat osoby, které spáchaly trestný čin, ještě před nabytím účinnosti retribučních dekretů, a kdy se tento trestný čin stal „*mimo zákonem dovoleným způsobem*“, či „*přes dobu přípustnou podle zákona.*“⁸⁴ Osoby, které byly zajištěné podle tohoto dekretu, ztrácely nárok na náhradu škody. Dekret zároveň umožňoval prodloužit dobu držení v policejní vazbě ze 48 hodin na 8 dní a vazba se zároveň započítala do doby trestu odnětí svobody, vynesené soudem, či trestní komisí.⁸⁵

Vydání tohoto dekretu bylo ospravedlňováno stavem nouze a „*mimořádnými poměry*“, za nichž se „*počítá s pozdější sanací právně nepodložených aktů.*“⁸⁶

3.3.6 „Příbuzní“ retribučních dekretů

Postihem válečných zločinců, zrádců a kolaborantů se nezaobíraly pouze retribuční dekry a zákonné předpisy, které s nimi byly spojené, jak jsme si představili v podkapitolách výše. Ale jednalo se o celou řadu prezidentských dekretů a zákonů, které se touto problematikou také zabývaly, přesto nebyly

---

⁸¹ Zákon č. 246/1946 Sb., kterým se mění ustanovení dekretu presidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti. online zdroj: <http://www.zakony.cz/zakon-SB1946246>

⁸² BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str. 38

⁸³ Příloha č. 3

⁸⁴ KUKLÍK, Jan, a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Praha : Auditorium, 2011. 426 s. ISBN:978-80-87284-17-9 str. 35-36

⁸⁵ Tamtéž str. 35

⁸⁶ Tamtéž str. 35-36

označovány jako dekrety retribuční. Podle Boráka Mečislava byl nejdůležitějším Ústavní dekret č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské. Občané maďarské a německé národnosti se považovali za české státní příslušníky, a to do doby, než přijali německou či maďarskou státní příslušnost.⁸⁷

Druhým nejdůležitějším dekretem tehdejší doby byl dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetko-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců, kolaborantů, a některých organizací a ústavů. Dekret zrušil všechna majetko-právní jednání z doby okupace Německem a zavedl národní správu na majetek státně nespolehlivých osob.⁸⁸

Třetím dekretem byl dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychlení rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, dále to byl dekret prezidenta republiky č. 27/1945 Sb., o jednotném řízení vnitřního osídlení, který zřizoval osidlovací úřad, dekret prezidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci, který určoval osoby, kterým se má zabavená půda přidělovat.⁸⁹

Do výčtu těchto nejdůležitějších dekretů spadal podle Boráka Mečislava také dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy. Dále dekret prezidenta republiky č. 126/1945 Sb., o zvláštních nucených pracovních oddílech, jejichž cílem bylo využívat odsouzené vězně k pracovním účelům. A posledním je dekret, který autor zmiňuje jako nejkontroverznější, dekret prezidenta republiky č. 115/1946 Sb., o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovuoobnovení svobody Čechů a Slováků, a to z důvodu, že zákon vylučuje trestnost jednání, která se stala v době od 30. září 1938 do 28. října 1945, které mělo přispět k znovuoobnovení svobody Čechů a Slováků. Šlo hlavně o jednání v rámci partyzánských akcí a násilí, kterých se dopouštěli Češi a Slováci na poražených nacistech

---

⁸⁷ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X.,str. 39

⁸⁸ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X.,str. 39

⁸⁹ Tamtéž str. 40

a kolaborantech, ale i na obyčejných německých občanech, hlavně v rámci vyřizování osobních účtů.⁹⁰

---

⁹⁰ BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X, str. 40-41

4. MIMOŘÁDNÝ LIDOVÝ SOUD V PLZNI A JEHO AGENDA

4.1 Vznik mimořádného lidového soudu v Plzni

Příchodem jednotek americké armády skončila v Plzni v neděli 6. května 1945 okupace a tím tedy i druhá světová válka. Plzeňané radostně vítali americkou armádu, ale vůbec si neuvědomovali, že tím vznikly i problémy spojené s upevňováním národní svobody a nové republiky. Celkem jasně si to však uvědomoval Revoluční národní výbor v Plzni (později nazýván pouze Národní výbor), který byl ustaven už 14. dubna 1945 jako výsledek sblížení odbojových skupin. Právě Revoluční národní výbor převzal po 6. květnu 1945 v Plzni moc a jeho hlavními úkoly bylo odstranit důsledky okupace a války. Uskutečňovat program Národní fronty Čechů a Slováků,⁹¹ jejichž společným cílem bylo trestání válečných zločinců, zrádců a kolaborantů s pomocí mimořádných lidových soudů. Celkově měl Revoluční národní výbor organizovat mírový život po druhé světové válce v Plzni.⁹²

Ve svých počátcích byl Revoluční národní výbor vytvářen pouze jako orgán Plzně, ale postupem času se jeho působnost začala rozšiřovat i na obce venkovského okresu a tudíž začal postupně působit jako okresní národní výbor okresu Plzeň-venkov. Definitivně došlo k jeho rozdělení na dva samostatné výbory až 6. listopadu 1945, a to na městský národní výbor statutárního města Plzeň a okresní národní výbor Plzeň-venkov. Národní výbor v Plzni měl v rámci retribuice dva odbory, a to odbor právní a bezpečnostní. Jeho prvním úkolem bylo zajišťování nejjasnějších provinilců. Již 11. května 1945 hlásal tehdejší předseda vlády Klement Gottwald, že má co nejrychleji dojít k „*očistění veřejného a hospodářského života od kolaborantů a zrádců*“⁹³ a stejně to samé hlásal generální tajemník Komunistické strany Československa Rudolf Slánský. Tento úkol byl se začátku spíše poznamenáván živelností, ale postupem času docházelo k vytváření národních výborů ve městských čtvrtích, které zajišťovaly osoby samostatně a předávaly je bezpečnostním orgánům. V závodech pak byla tato činnost prováděna revolučními závodními radami, které si k těmto účelům vytvořily trestní a nalézací komise.

---

⁹¹ Národní fronta Čechů a Slováků bylo seskupení všech povolených politických stran, které měly řešit zásadní politické otázky a spory.

⁹² BRICHTA, Vladimír, Od května do února, Dějiny Plzně. Sv. 3. Od roku 1918 do roku 1948. Plzeň 1982. str. 313-314

⁹³ Tamtéž str. 315

Některé případy byly postupovány právnímu odboru okresního národního výboru, který měl rozhodnout o vině a trestu zajištěných osob. Vzhledem ke skutečnosti, že v té době se teprve nové orgány státní moci konstituovaly a nebyly zde platné právní normy s celostátní působností, přišel plzeňský okresní národní výbor s iniciativním návrhem dekretu, zřídit mimořádný lidový soud při okresním národním výboru. Svůj návrh předložil 20. května 1945 plenární schůzi národního výboru, který obsahoval i zásady jeho činnosti a návrh na jeho složení. Tento návrh byl schválen a předložen vládě jako plenární návrh na zřízení mimořádných lidových soudů na území celé republiky. Národní výbor nemohl sám ustavit MLS v Plzni a zahájit jeho činnost, tak byl návrh zaslán ke schválení ministerstvu spravedlnosti. To se návrhem nijak zvlášť nezabývalo, což vyvolalo nevoli, která byla vyjadřována jak v tisku, tak i na veřejných shromážděních.⁹⁴ Dokonce se 30. června 1945 konala manifestace, o které psal tehdejší tisk Svobodný směr s titulkem „*Smrt zrádcům, ale zdar republice!*“⁹⁵. Článek v tisku popisuje průběh manifestace a hlavně snahu plzeňského lidu se skončováním se zrádci, okupanty a jejich pomahači. Popisuje vyzývání k udavačství a odhalování těch, kteří spolupracovali s Německem. Obsahuje hesla jako „*Chceme Plzeň bez Němců!*“ apod.⁹⁶ Výsledkem manifestace bylo, že její účastníci se rozhodli zaslat rezoluci prostřednictvím vyslané delegace československé vládě a prezidentovi republiky. V té požadovali zřízení MLS v Plzni stejně tak jako tomu bylo v Brně. Jak už bylo zmíněno výše, jednalo se o MLS na území Československa, který jako první začal svou činnost.⁹⁷ Rezoluce však už pozbývala smysl, vzhledem ke skutečnosti, že v době jejího doručení už byl podepsán dekret prezidenta republiky č.16/1945, který zřizoval mimořádné lidové soudy.

Mimořádný lidový soud v Plzni skutečně vznikl až 24. července 1945 na 40. schůzi vlády Československé republiky. Jeho formálním normativním podkladem bylo usnesení vlády přijaté na této schůzi, které garantovalo existenci MLS v Plzni. Její usnesení následně schválil dne 3. srpna 1945 prezident republiky a spolu s tím jmenoval i sedm soudců z lidu. Ministerstvo spravedlnosti

---

⁹⁴ BRICHTA, Vladimír, Od května do února, Dějiny Plzně. Sv. 3. Od roku 1918 do roku 1948. Plzeň 1982. str. 316

⁹⁵ Smrt zrádcům ale zdar republice, in: Svobodný směr, deník Československé strany národně socialistické, r. 1, č. 25, s. 1

⁹⁶ Tamtéž str. 1

⁹⁷ Lidové soudy, in: Zprávy ONV v Plzni. 1945, roč. 1, č. 6, s. 3.

zaslalo o této skutečnosti prezidiu krajského soudu v Plzni, dne 16. srpna 1945, spěšný spis, ve kterém nejenom informovalo o vzniku MLS v Plzni, ale informovalo i o jeho personálním složení, které stanovil prezident republiky.⁹⁸

Sídlem MLS se stala Plzeň, jak už vyplývá z velkého retribučního dekretu č. 16/1945, který v § 21 odst. 4 praví, že mimořádné lidové soudy mají být zřízeny v sídlech krajských soudů.⁹⁹ Vykonával však svou působnost i v patnácti dalších soudních okresech a to Blovice, Dobřany, Domažlice, Horšovský Týn, Hostouň, Plzeň, Poběžovice, Kralovice, Manětín, Nepomuk, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro a ve městě Touškov.¹⁰⁰

4.2 Personální složení

4.2.1 Přípravy

Na základě výnosu Ministerstva spravedlnosti ze dne 30. května 1945 byly okresní národní výbory oprávněny a vybízeny k sestavení seznamů osob, které by zastávaly všechny funkce u MLS. Byli jimi tedy soudci z lidu, předsedové senátu a veřejní žalobci. Ke jmenování do funkce nepostačil pouze zápis osob na seznam ONV, ale muselo dojít ke jmenování prezidentem po předchozím návrhu vlády. Jmenování prezidentem se však netýkalo veřejných žalobců. U nich postačilo pouze jmenování vládou.¹⁰¹

První seznamy byly ONV schválené 13. června 1945 a hned následující den byly uveřejněny tiskem. ONV navrhoval JUDr. Richarda Blanka jako přednostu mimořádného lidového soudu, JUDr. Antonína Hrušku jako místopředsedu soudní rady, který byl zástupcem předsedy MLS. Dále se ONV shodl na deseti předsedech senátu a ve stejném počtu i na veřejných žalobcích. Vložili důvěru i do čtyřiceti občanů, z toho bylo 36 mužů a 4 ženy, kteří měli vykonávat funkci soudců z lidu.¹⁰²

---

⁹⁸ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 1/45

⁹⁹ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 244

¹⁰⁰ PETRÁŠKOVÁ, Ludmila, Krajský soud v Plzni, in: Západočeský historický sborník 1, Plzeň – 700 let krajské metropole. Plzeň 1995, str. 62

¹⁰¹ SOA v Plzni, af. KS Klatovy, vlastní soudní agenda – prezidiální spisy, zn. Pres. 3 (inv. č. 200, kart. č. 6), čj. Pres. 186 – 3/1945, ff. 1 – 4.

¹⁰² Mimořádné lidové soudy, in: Zprávy ONV v Plzni, r. I., č. 3., s.8.

4.2.2 Definitivní řešení – jmenování přednosta a soudců z povolání

Ke konečnému personálnímu složení MLS v Plzni došlo až rozhodnutím prezidenta republiky 3. srpna 1945, který jmenoval na základě §22 odst.2 dekretu prezidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, celkem sedm osob do několika různých funkcí. Byly jimi přednosta MLS v Plzni, kterým se tak stal soudní rada Dr. Antonín Hruška a jeho náměstkem soudní rada Dr. František Poustka. Jako soudci z povolání byli jmenováni soudní rada Dr. Antonín Marek, okresní soudce a přednosta okresního soudu Dr. Václav Prouška, okresní soudce a přednosta okresního soudu v Kralovicích Dr. Jiří Klír a okresní soudce v Plzni Dr. Julia Česák a Dr. Ladislav Hahn.¹⁰³

Přednostům je do rukou skládán slib soudci z lidu a veřejnými žalobci, po jejich jmenování. Jejich úkolem je, před složením slibu, řádně a vhodným způsobem je poučit o smyslu mimořádných lidových soudů a jejich funkcích. Poučit je o jejich povinnostech souvisejících právě s funkcí soudce z lidu a připomenout jim, že jejich hlavním úkolem je spravedlivě a přísně soudit.¹⁰⁴

Přednosta mimořádného lidového soudu je dále povinen přezkoumat, zda k návrhu veřejného žalobce na potrestání, který mu je doručen, je příslušný mimořádný lidový soud. Zda pachatelem, uvedeným v návrhu, není osoba, která by splňovala podmínky stanovené §3 velkého retribučního dekretu nebo dekretu prezidenta republiky č. 17 o Národním soudu. Za předpokladu, že by zde vznikla pochybnost o příslušnosti MLS, odmítne přednosta příslušnost a věc je vrácena veřejnému žalobci k zaslání národnímu prokurátorovi.¹⁰⁵

4.2.3 Soudci z lidu a veřejní žalobci

Usnesením vlády 24. července 1945 bylo jmenováno 54 soudců z lidu, kteří po svém jmenování složili slib do rukou přednosta či jeho náměstka a 8 veřejných žalobců. Soudců z lidu bylo ze začátku jmenováno 54, ale 20 z nich jich rezignovalo z nejrůznějších důvodů ještě před složením slibu nebo byli postupně zbavováni svých funkcí a muselo tak docházet k jejich průběžnému doplňování. Tuto skutečnost nám dokazuje například opis žádosti Ludvíka Šány, který žádá, aby byl osvobozen z funkce soudce z lidu z důvodu nastoupení

---

¹⁰³ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 1/45

¹⁰⁴ Tamtéž Pres 1/45

¹⁰⁵ Tamtéž Pres 1/45

do služby u okresního soudu v Manětíně, a spojení z Manětína do Plzně je natolik špatné, že by byl nucen být vzdálen od Manětína po celý den.¹⁰⁶

Z těchto 54 soudců z lidu bylo sestaveno celkem 6 senátů JUDr. Antonínem Hruškou, což nám dokládá například rozvrh práce pro MLS v Plzni na období do konce roku 1945, kde byli rozděleni soudci z lidu do šesti jednotlivých senátů. Jednotlivým senátům byl stanoven předseda a jeho náhradník. Rozvrh jim zároveň určoval jednací dny a pro jednotlivé dny byla určena buď síň porotní či síň č. dveří 102/II, a také umožňoval v případě potřeby vytvořit senát nový.¹⁰⁷

Veřejných žalobců bylo celkem jmenováno 8. Byli jimi prokurátor Dr. Rudolf Zítek, soudce Dr. Alois Heis, advokáti Dr. Richard Blank, Dr. Karel Křepinský, Dr. Augustin Šíp, Dr. Miloslav Černák, Dr. Bedřich Růžek a notář Dr. František Korál. Vedením jejich agendy byl pověřen Dr. Rudolf Zítek, který byl však této funkce zproštěn současně s funkcí veřejného žalobce a to 14. prosince 1945. Poté na jeho místo nastoupil Dr. Alois Heise. Jejich počet byl postupem času také doplňován, vzhledem k častým rezignacím na tuto funkci, což nám dokazuje například opis usnesení vlády adresován přednostovi MLS v Plzni ze dne 14. září 1945, kterým byl jmenován do funkce veřejného žalobce Dr. Jan Weber, který byl však své funkce na vlastní žádost společně s Dr. Františkem Korálem zproštěn, což bylo oznámeno dalším opisem usnesení vlády 20. října 1945, kterým bylo zároveň oznámeno i jmenování dvou nových veřejných žalobců. Dále to bylo usnesení vlády ze dne 19. prosince 1945, který informoval o jmenování dalších 6 veřejných žalobců a zároveň o zproštění této funkce Dr. Augustina Šípa.¹⁰⁸

4.2.4 Obhájci

Každý obžalovaný měl právo, na základě §27 velkého retribučního dekretu, zvolit si sám obhájce nebo mu měl být obhájce přidělen soudem tzv. *ex offio*.¹⁰⁹ Být obhájcem před mimořádným lidovým soudem nebyla v tehdejší době příliš lukrativní nabídka a hlavně často vytvářela i určité existenční problémy, což nám dokládá například žádost JUDr. Hanuše Steina,

¹⁰⁶ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 26,28,40,56/45

¹⁰⁷ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 18/45

¹⁰⁸ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 32,49,86/45

¹⁰⁹ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 245

který žádal o zproštění funkce obhájce ex offa, protože považoval za nečestné hájit Němce či osoby, které zradily Československou republiku.¹¹⁰ Docházelo k odmítání zastupování obžalovaných před MLS a docházelo tak k využívání obhajoby ex offa. Vzhledem k této skutečnosti bylo potřeba sestavit seznam obhájců ex offa. Tento úkol náležel přednostovi MLS v Plzni Dr. Hruškovi. Ten obeslal orgány veřejné správy, ředitelství státních drah, obchodní a živnostenskou komoru a krajskou odborovou radu žádostí, aby uvolnily určité své zaměstnance, kteří splňují podmínky dané §27 k výkonu této funkce. Bohužel nikdo z nich na žádost nereagoval kladně. Ředitelství státních drah stejně tak jako ONV v Plzni či berní úřad přišly s výmluvou, že buďto vůbec nemají zaměstnance, kteří by splňovali podmínky podle §27 velkého retribučního dekretu, nebo jsou natolik zaměstnaní, že není možné, je pro tyto potřeby uvolnit. Obchodní komora na žádost nereagovala vůbec. Naopak živnostenská komora přispěchala na pomoc s nabídkou, že uvolní aspoň jednoho ze svých zaměstnanců.¹¹¹

Problémy týkající se nedostatku obhájců nakonec vyústily na sklonku roku 1945 peticí plzeňského odboru stavovské Jednoty českých právníků, kteří upozorňovali na přetěžování jejich plzeňských členů, ke kterému docházelo díky tomu, že jejich stav byl radikálně zmenšen narukováním některých jejich členů k četnictvu a došlo ke zvýšení jejich agendy díky ex offa hájení. Žádali, aby kromě nich byli ex offa hájením pověřeni také právníci z jiných stavů a také venkovští advokáti a notáři plzeňského kraje. Zároveň však na tyto mimoplzeňské právníky a advokáty ve státní politické správě donášeli, a to z důvodu, že mělo podle nich docházet k rovnoměrnému zapojení advokátů a právníků do „očisty“, což se vzhledem k jejich žádosti a údajnému zaneprázdnění jeví jako velice kontraproduktivní.¹¹²

V únoru roku 1947 bylo také MLS vytýkáno, že nedělají rozdíly mezi zřízením obhájce z moci úřední a zástupcem chudých. Ministerstvo spravedlnosti tak MLS důrazně žádalo, aby vždy výslovně uváděly, zda je obhájce zřizován jako obhájce z povinnosti úřední či obhájce chudých.

---

¹¹⁰ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 43/45

¹¹¹ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 2/45

¹¹² SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 73/45

4.2.5 Znalci

Vzhledem ke skutečnostem, že k hlavnímu líčení před mimořádnými lidovými soudy byli často vyžadováni vojenští znalci z oboru zpravodajské služby, zaslalo ministerstvo spravedlnosti v Praze všem přednostům MLS výnos týkající se vyžadování znalců. Samozřejmě bylo žádoucí, aby docházelo k řádným plněním znaleckých povinností a dokonalým zpracováním znaleckých posudků a zároveň, aby byla zachována třídní lhůta hlavního přelíčení, kterou stanovoval §26 odst. 2 velkého retribučního dekretu. Tak ministerstvo národní obrany žádalo, aby si MLS vyžadovaly znalce od příslušného vojenského velitelství oblasti nebo divise, která se nacházela v obvodu MLS, který dané trestní řízení vedl.

Bylo stanoveno, že těmto znalcům musela být zaslána materie týkající se trestního řízení, ve kterém měli činit znalecký posudek, alespoň 8 dní před konáním hlavního přelíčení, aby měli dostatečně dlouho dobu na přípravu materiálů a pramenů, potřebných ke konečnému podání znaleckého posudku. Zároveň jim mělo být umožněno nahlédnout do spisů a dokumentů, které byly důležité pro co nejbližší seznámení se s materií, o které měl být podán znalecký posudek.

Dále bylo určeno, že vojenští znalci mohou být slyšeni pouze o věcech, které se týkají vojenských organizací jako například SS, SA, police či otázkách týkajících se obrany republiky apod., nikoliv o politických organizacích jako NSDAP či SdP a žádáno, aby předsedové senátů o těchto znalcích mluvili jako o znalcích vojenských, nikoli jako o znalcích z oboru zpravodajské služby.¹¹³

Za předpokladu, že je potřeba řešit otázky politického rázu, nikoli vojenského, a to hlavně povahu politických organizací, ať už jejich činnost, metody apod., tak v tomto případě je možné a účelné využít znalce z oboru politického zpravodajství určené ministerstvem vnitra, kdy pouze ti mohou podat o dané problematice spolehlivý obraz. K hlavnímu přelíčení však znalce vzhledem k vysokému vytížení neposílá samo ministerstvo vnitra, ale je jím pověřen příslušný zemský národní výbor (dále jen ZOB).

Seznamy znalců z oboru politického zpravodajství sestavují společně zemský národní výbor v Praze a Brně, expositura zemského národního výboru

---

¹¹³ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 47/45

v Moravské Ostravě a zpravodajské ústředí ZOB. Ti vyberou vhodné osoby a vysílají je k hlavnímu přelíčení.¹¹⁴

4.2.6 Povinnosti justičních zaměstnanců

Soudy při své činnosti musí vždy pamatovat na to, že slouží stranám sporu. Z toho vyvěrá požadavek vlídnosti, vstřícnosti a nápomocnosti justičních zaměstnanců, a to i tehdy, když občané chodí rozlíceni k soudu a nechovají se žádoucím způsobem. I v tomto případě je nutné, aby se justiční zaměstnanci chovali podle zákonných předpisů a snažili se občanům vyjít vstříc.

Jednou se zásad, kterými se musí justiční zaměstnanci řídit, je, že všichni občané jsou si před zákonem rovni. Není možné znevýhodňovat občany chudé nebo naopak zvýhodňovat ty, co „byli vybaveni pozemskými statky nebo přednostmi duševními a mohou o zachování svých práv lépe pečovatí“.¹¹⁵ Byla vyžadována zvláštní laskavost vůči vdovám, sirotkům, osobám s tělesnými či duševními vadami.

Neméně důležitou zásadou, byla i rychlost vyřizování jednotlivých případů bez zbytečných průtahů jako je například neúčelné opakované předvolávání. Justiční zaměstnanci byli povinni také pracovat i mimo vymezené úřední hodiny, pokud by to mělo za výsledek rychlejší projednání.

4.3 Činnost Mimořádného lidového soudu v Plzni

4.3.1 Zahájení činnosti

Než došlo k zahájení činnosti MLS v Plzni, bylo potřeba vykonat pár určitých administrativních a technických úkonů. I přesto, že bylo ustavení MLS v Plzni netrpělivě očekáváno, nebylo možné zahájit jeho činnost bez důkladných příprav, aby spravedlnost mohla vzít za své.¹¹⁶

V první řadě muselo dojít k zadržení podezřelých osob. K zadržování osob docházelo často pouze náhodně, ale převážně na základě udání, a to z místa bydliště, kde se podezřelý zdržoval, ale i z místa, kde podezřelý pracoval. K udávání podezřelých osob vyzýval i sám ONV v Plzni, jehož hlavním cílem

---

¹¹⁴ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 63/45

¹¹⁵ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 5/47

¹¹⁶ Zrádce a udavač Kowarschick odsouzen na smrt, in: Nový den, deník Československé sociální demokracie, r. I., č. 108, s. 1.

bylo vyčistit Plzeň po druhé světové válce od Němců a domácích kolaborantů.¹¹⁷ Po válce v Plzni docházelo také k systematickému vyhledávání osob, které by mohly být nacističtí zločinci, zrádci, pomahači či domácí kolaboranti.¹¹⁸

Následovalo předání podezřelého společně s vyšetřovacími spisy vyšetřovací komisí. Vyšetřovací komise při MLS v Plzni vznikla ještě před jeho samotným vznikem, aby mohla schraňovat veškeré materiály, které pak sloužily bezpečnostním orgánům jako podklad pro podání trestního oznámení.

V letech 1945 došlo k přeplnění „pevných“ věznic, z toho důvodu vězni museli být posíláni do speciálně vytvořené tábtorové soustavy.¹¹⁹ Zadržované osoby často konaly nucené práce v pracovních oddílech v internačních táborech, to vedlo později k problémům, kdy MNV používaly zajištěné osoby (hlavně odborníky) k potřebným pracím a nechtěly je postrádat. Docházelo, tak k průtahům práva. Proti tomu vystoupilo ministerstvo vnitra výnosem č.j. Z-17819/45-0, kdy přikázalo vyšetřovacím komisím při ONV, aby neprodleně odevzdaly mimořádným lidovým soudům tyto osoby. Hlavně ty, které se doznaly ke svým činům, či u kterých není pochyb, na základě svědectví a dalších důkazů, o jejich činech.¹²⁰ Někteří ze zadržených byli umístováni do vyšetřovacích vazeb. V případě vyšetřování méně závažného trestného činu, měli pachatelé štěstí a mohli být vyšetřováni na svobodě.

Vyšetřovací komise dále prováděly výslechy svědků a zadrženého. Snažily se nashromáždit potřebné množství důkazů, aby věc mohla být předána veřejnému žalobci a dále projednána před MLS v Plzni. K nashromáždění potřebných důkazů jim pomáhaly také národní výbory či Sbor národní bezpečnosti. Vyšetřovací komise předávaly veřejnému žalobci závěrečnou zprávu, která byla důležitá z důvodu následné sudby obviněného. Veřejný žalobce pak rozhodl, zda podá návrh na potrestání, či bude obviněný propuštěn na svobodu.¹²¹

---

¹¹⁷ Lidové soudy, in: Zprávy ONV, r. I., č. 3, s. 3.

¹¹⁸ KOZÁK, Jiří, Činnost Mimořádného lidového soudu v Liberci 1945-1948, in: Malý Karel, Soukup Ladislav, Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989, Praha 2004, s. 580-581

¹¹⁹ STANĚK, Tomáš- Retribuční vězni v českých zemích 1945-1955. Staněk, Tomáš. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002. ISBN:80-86224-333-3, str. 16-19

¹²⁰ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 53/45

¹²¹ Směrnici pro vyšetřovací komisi zveřejnil místní tisk Zprávy ONV v Plzni r. I, č. 13, s. 4

Podle časopisu Svobodný směr bylo před zahájením činnosti MLS v Plzni připraveno vyšetřovacími komisemi kolem 100 vyšetřených případů.¹²²

4.3.2 První přelíčení

Ohledně dne zahájení činnosti MLS v Plzni bylo často spekulováno. Jak nám dokládají například články v časopisu Svobodný směr. Nejprve se první přelíčení mělo podle Svobodného směru konat 25. srpna 1945,¹²³ avšak později psal Svobodný směr, že se bude konat až ve druhé polovině září.¹²⁴

3. září 1945 se sešel Josef Ulrich tehdejší primátor města Plzně s vedením mimořádného lidového soudu v Plzni, které tvořili Dr. Hruška a Dr. Haisem. Jednání se zúčastnili i zástupci veřejných žalobců Dr. Zítek a Dr. Blank. Jejich úkolem bylo společně projednat poslední nezbytnosti, aby mohl MLS v Plzni zahájit svou činnost. Jednou z nich bylo prvotní souzení případů, kdy Josef Ulrich navrhoval, aby prvotně byly řešeny případy, u nichž je možné udělit nejvyšší trest, a to trest smrti. Dalším bodem bylo, zda mají být popravy veřejné nebo neveřejné a možnosti výkonu trestu smrti. Byla navrhována také možnost zastřelení místo nakonec ustáleného oběšení. Tato možnost se na konec neprosadila. V otázce veřejnosti nebo neveřejnosti výkonu trestu smrti bylo nakonec rozhodnuto o neveřejnosti poprav, aby nebylo možné odsouzeného lynčovat a navíc šlo o potrestání odsouzeného, nikoli o divadlo pro pobavení obecnostva. Rozhodnutí Josefa Ulricha podporoval i tehdejší prezident Československa Eduard Beneš při své červnové návštěvě Plzně.¹²⁵

Dr. Antonín Hruška o výsledcích jednání obeznámil soudce z lidu MLS v Plzni, kteří byli jmenováni prezidentem. Projednal s nimi veškeré skutečnosti, které byly důležité k zahájení činnosti MLS v Plzni a obeznámil je i s rozdělením soudců do jednotlivých senátů.¹²⁶

13. září 1945 už titulek hlásal, že první přelíčení se bude konat zhruba za týden. Článek však nebyl daleko od pravdy. První přelíčení MLS v Plzni se konalo od 9 hod 18. září 1945 s Ing. Karlem Kowarschikem. Trvalo pouhých

¹²² Ustavení lidového soudu v Plzni se čeká každým dnem, in: Svobodný směr, r. I., č. 62, s. 2

¹²³ Mimořádný lidový soud v Plzni, in: Svobodný směr, r. I., č. 79, s. 1.

¹²⁴ Kdy začne lidový soud v Plzni?, in: Svobodný směr, r. I., č. 75, s. 3.

¹²⁵ Lidový soud v Plzni končí přípravy, in: Svobodný směr, r. I., č. 80, s.1

¹²⁶ SOA Plzeň. Fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 1 (149). Sign. Pres. 18/45

sedm hodin a byl vynesena trest nejvyšší, a to trest smrti oběšením, který byl vykonán ještě téhož dne ve 20 hod 20 min na nádvoří krajského soudu v Plzni.

Není pochyb o tom, že byli na první přelíčení plzeňští občané hojně natěšeni. Stejně tak jako tehdejší dobový tisk Svobodný směr,¹²⁷ Nový den,¹²⁸ Zprávy ONV v Plzni¹²⁹ a Svobodné slovo,¹³⁰ který o něm podrobně psal.

4.3.3 „Komplikace“ během činnosti

Mimořádný lidový soud v Plzni během jeho činnosti prováděla řada menších či větších komplikací, které musel řešit. Jednou z nich byl například problém se zdravotními poměry v trestnici na Borech v Plzni, kterými se opakovaně zabývala zdravotní komise složená ze zástupců ministerstva zdravotnictví, státního zdravotního ústavu a zemského národního výboru. Dne 30. října 1945 bylo rozhodnuto, že není možné po dobu 14dnů propustit z věznice na Borech žádného obžalovaného nebo svědka. Aby však působnost MLS v Plzni nebyla časově omezena, bylo vytvořeno zvláštní oddělení pro sto osob, kam byly umísťovány osoby, které MLS v Plzni v nejbližší době potřeboval k hlavnímu přelíčení. Byly zde podrobeny karanténě po dobu alespoň 14dnů. Bylo však potřeba předem a včas označit obviněné a svědky, kteří byli v zajišťovací vazbě, aby této karanténě byli podrobeni a nic nebránilo jejich pozdější účasti na hlavním přelíčení. Na toto bylo prezidium MLS v Plzni včas upozorněno policejním ředitelstvím v Plzni a vytvořilo seznam sta osob pro následné přemístění do karantény a tento seznam průběžně doplňovalo.¹³¹

Další komplikací byl protest Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu-odbočka v Domažlicích proti soudnímu rozhodnutí v případě Alžběty Mrázkové. Zároveň svaz vyslovil nedůvěru v činnost trestního senátu a jeho předsedy u MLS v Plzni, který zmiňovaný případ projednával a žádal jejich zbavení funkce, aby došlo ke znovuobnovení důvěry MLS v Plzni. Svaz žádal o obnovení procesu s Alžbětou Mrázkovou, která byla obžalována z podpory nacistického hnutí, veřejného násilí a udavačství. Nic ze zmiňovaného jí však nebylo s určitostí prokázáno, tak byla zproštěna

¹²⁷ Zrádce a renegát Kowarschik popraven, in: Svobodný směr, r. I., č. 91, s. 1-2.

¹²⁸ Zrádce a udavač Kowarschick odsouzen na smrt, in: Nový den, r. I., č. 108, s. 1.

¹²⁹ Lidový soud v Plzni, in: Zprávy ONV v Plzni, r. I., č. 17, s. 1.

¹³⁰ Rozsudky lidového soudu v Praze a v Plzni in: Svobodné slovo, r. I., č. 110, s. 2

¹³¹ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 51/45

obžaloby.¹³² Svaz hlásal, že za každou vinu má přijít zasloužený trest, a že spravedlnost má dostihnout každého nepřítele a udavače československých lidí, ať už jím je Němec či československý občan-kolaborant. Zároveň žádal, aby případy týkající se domažlických Němců a kolaborantů spouštěli porotci z Domažlic, kteří mají zkušenosti z koncentračních táborů a nebudou oplývat bezdůvodnou ohleduplností.¹³³

4.3.4 Zásady řízení pro Mimořádný lidový soud v Plzni

Mimořádné lidové soudy, tudíž i MLS Plzeň jsou povinni vést rejstřík „Ls“ obdobně jako jsou vedeny rejstříky „Hp“ o hlavních přelíčeních v trestních věcech u soudu krajského a jsou povinni do nich zapisovat veškeré trestní věci napadené u těchto soudů. Při hlavním přelíčení je stanoven pro soudce z povolání služební oděv a pro soudce vojenské vojenský stejnokroj. Není možné vést řízení proti několika osobám najednou, i za předpokladu, že spáchají stejný trestný čin, a to z důvodu, aby se urychlilo řízení a byl vynesena rozsudek do stanovených 3 dnů. Pro urychlení procesu mají být v řízení předkládány pouze ty okolnosti, kterou jsou v přímé souvislosti se zločinem a jen ty důkazy, které jsou nutné k prokázání viny. Za předpokladu, že se obviněný doznal, není potřeba jeho doznání dále dokazovat. Je potřeba však při hlavním přelíčení zjišťovat, zda byl obviněný v branném poměru a v případě kladného zjištění takovýto rozsudek zaslat ministerstvu národní obrany.¹³⁴ Jakýkoliv opravný prostředek je předem vyloučen, pokud byl podán, nebude na něj brán zřetel.

Mimořádný lidový soud nařizuje výkon trestu, avšak sám provádí pouze výkon trestu smrti. Ostatní výkony trestu a i veškerá opatření po právoplatnosti rozsudku, náleží krajským soudům, v jejichž sídle byl rozsudek vydán.¹³⁵

4.3.5 Vybrané zásady činnosti Mimořádného lidového soudu v Plzni

Jednou z povinností soudu byla oznamovací povinnost. To znamenalo řádně a zavčas podat předepsanou zprávu o zahájení trestního stíhání proti veřejným zaměstnancům a jeho výsledku. I přesto, že o činech trestných podle dekretu rozhodují MLS, plní oznamovací povinnost řádný krajský soud v případě Plzně tedy krajský soud v Plzni, a to z důvodu, že vede přípravné řízení a činí

---

¹³² SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, kart. 10, sign Ls 102/45

¹³³ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 71/45

¹³⁴ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 9/45

¹³⁵ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 1/45

veškerá opatření spojená s právoplatností rozsudku MLS v Plzni. Ohledně oznamovací povinnosti docházelo často k stížnostem, kde soudy povinnost řádně neplní. Šlo například o stížnosti, doručeny ministerstvu dopravy, jež se týkaly zaměstnanců státních drah, anebo také Moravské advokátní komoře týkající se advokátů. Na základě stížností byly MLS vyzývány ministerstvem spravedlnosti, aby oznamovací povinnost řádně plnily, a to hlavně v případech advokátů a veřejných zaměstnanců.¹³⁶

Ministerstvo vnitra požaduje, aby veškeré rozsudky již vydané MLS, a také rozsudky, které budou v budoucnu vydány, byly doručeny prostřednictvím veřejného žalobce, jeho odboru politického zpravodajství, za účelem řádného vedení evidence rozsudků. O zasílání rozsudků žádá i úřad národní bezpečnosti v Praze. Stejně tak ministerstvo financí pokud jde o rozsudky, ve kterých dochází k propadnutí jmění odsouzeného státu.¹³⁷

Ministerstvo vnitra 5. října 1945 dále stanovuje, že každý MLS včetně MLS v Plzni, respektive jeho přednosta musí ministerstvu vnitra zaslat zprávu o jeho činnosti a to za dvě období od 1. -15. a 16. až do konce měsíce. Nejpozději musí však být předloženy 3. a 18. dne každého měsíce. Tato zpráva musí být zasílána za každý kalendářní měsíc a musí být stručná. Je výslovně ministerstvem vnitra stanoven její obsah, a to jméno obžalovaného, národnost, trestný čin, trest a stručná charakteristika činu.¹³⁸

Postupem času bylo zjišťováno, že velmi často obžalovaní tvrdí, že byli příslušníky ilegálních skupin, avšak tato činnost byla v mnohých případech pouze předstírána. Byly tedy MLS vyzývány, aby si v dalších takovýchto případech, vyžádaly ověření krajské prověřovací komise Svazu národní revoluce, a to u všech obžalovaných, ale i svědků, kteří se měli dostavit k hlavnímu přelíčení. To hlavně z důvodu, že v té době už byly všechny odbojové skupiny zachyceny a tudíž bylo možné posoudit, zda jde o činnost předstíranou či skutečnou.¹³⁹

---

¹³⁶ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 26/47

¹³⁷ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 23,46,48/45

¹³⁸ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 36,61/45

¹³⁹ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 47/47

4.3.6 Náklady na Mimořádný lidový soud v Plzni

Vzhledem k tomu, že vznikla řada pochybností o hrazení nákladů na mimořádné lidové soudy, došlo k přijetí opatření prezidiem vrchního soudu v Praze. Opatření bylo začátkem září 1945 zasláno všem MLS včetně MLS v Plzni. Obsahovalo pravidla pro hrazení nákladů na MLS a to do doby, než bude upraveno opatřením jiným. Náklady na zasedání MLS se rozdělovaly do několika skupin a to na znalečné, svědečné, eskortní výlohy, odměny soudcům z lidu, výlohy na komise a věcné výlohy neinvestiční povahy. Avšak výlohy investiční povahy, zejména například vybavení soudní síně apod., jsou chápány a je nutné účtovat je jako běžné výdaje, tudíž podléhají obecným předpisům. Veškeré výlohy spojené se zasedáním MLS jsou hrazeny ze zálohy na trestní soudnictví a je nutné je vézt zvlášť na účtu zálohy na trestní soudnictví. Toto opatření se nevztahuje na činnost vyšetřovacích komisí národního výboru a jiných vyšetřovacích zařízení, i za předpokladu, že jejich činnost souvisí s přípravou MLS.¹⁴⁰

Pravidla pro přiznání nákladů byla někdy i více konkretizována, respektive stanovením podmínek pro jejich výplatu. Můžeme se s nimi setkat například u svědečného, což nám dokládá dopis č.69/45 zasláný účtárnou v Praze prezidiu krajského soudu v Plzni ze dne 26. listopadu 1945. Upravuje výplatu svědečného členům SNB, kdy je zapotřebí úředního potvrzení doby nástupu služební cesty. Dále upravuje i výši svědečného, kdy je možné přiznat náhradu za použití dopravního prostředku s přihlédnutím k druhu a třídě, avšak hledí se na to jakého dopravního prostředku by užila většina obyvatel, to znamená, že byla vyplácena pouze částka, která by odpovídala výši za třetí třídu nikoli druhou, jakou tito členové v zásadě využívali.¹⁴¹

K pozdějším úpravám nákladů řízení došlo až v prosinci roku 1946. Soudy jsou upozorňovány na nově vyhlášený zákon o náhradě poštovního za zásilky v soudním řízení, který nabyl účinnosti 1. ledna 1947. Na základě nové úpravy byly poštovní zásilky v soudním řízení, ať už civilním nebo trestním, placeny zálohou státem a po pravomocném ukončení věci byly vybírány od povinné

---

¹⁴⁰ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 24/45

¹⁴¹ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 77/45

strany. Povinnost platila všeobecně pro všechny bez výjimky, tudíž i pro ty, co požívali práva chudých.¹⁴²

4.3.7 Výkon trestu smrti

Výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 17. září 1945 upravuje výkon trestu smrti uložený mimořádnými lidovými soudy, kdy odkazuje na usnesení vlády Československé republiky ze dne 14. září 1945, které stanovuje, že pro výkon trestu smrti, který je uložen MLS, platí obecná ustanovení trestního řádu. Také upravuje zásady výkonu trestu smrti, kdy trest smrti je prováděn veřejně a na místě, které není možné sledovat nahodilými diváky. To znamená osobami, které by šly pouze okolo místa výkonu nebo které bydlí v blízkosti a to tak, že by mohly sledovat samotný výkon z okna nebo jiné části domu. Další zásadou je existence potvrzení, že daná osoba, která je však starší 18 ti let, může vstoupit na místo výkonu trestu smrti. Potvrzení vydává předseda senátu, a to komukoliv, kdo si o něj požádá, avšak jsou vydávána v takovém počtu, který odpovídá kapacitě místa, kde je trest smrti vykonán.¹⁴³ Výnosem ministerstva spravedlnosti ze dne 4. dubna 1947 čj. 38351/47-IV/1 došlo ke změně výkonu trestu smrti, kdy byla vyřazena veřejnost a výkon se tudíž na základě §404 trestního řádu, stává neveřejným. S tím také došlo k zakázání fotografování poprav a mohlo být povoleno pouze ministerstvem spravedlnosti, a to jen v případech pořizování fotografií orgány justiční správy nebo národní bezpečnosti pouze k úředním účelům.¹⁴⁴

Pro MLS v Plzni byl předsedou ONV a primátorem na základě usnesení rady ONV ze dne 20.8.1945 č.6785/45 ustanoven popravčím lékařský asistent desátník městské milice ve strážném oddílu věznice krajského soudu v Plzni Bohumil Karas. Současně s ním byli ustaveni jeho dva pomocníci, a to řezník městské milice ve strážném oddílu věznice krajského soudu v Plzni a zámečník výpomocného dozorce věznice krajského soudu v Plzni. MLS v Plzni bylo zároveň doporučeno, aby se všichni tři výše jmenovaní účastnili některé poprav, která bude tímto soudem vykonávána, a aby jim byly poskytnuty informace

---

¹⁴² SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 4/47

¹⁴³ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 22/45

¹⁴⁴ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 45,53/47

týkající se poprav MLS v Praze, Na Pankráci. Hlavním důvodem byla skutečnost, že nikdo z nich neměl v minulosti s výkonem hrdelních trestů žádné zkušenosti.¹⁴⁵

4.4 Ukončení činnosti

Dr. Antonín Hruška tehdejší přednosta mimořádného lidového soudu v Plzni, připravoval plzeňský soud na jeho ukončení celkem třikrát. Prvním datem pro ukončení činnosti všech MLS měl být 19. červen 1946, který stanovoval velký retribuční dekret v §33.¹⁴⁶ Účinnost velkého retribučního dekretu byla však dvakrát prodloužena a to nejdříve do 8. ledna 1947 zákonem č. 149/1946 Sb. o prodloužení účinnosti dekretu prezidenta republiky i mimořádném lidovém soudnictví a podruhé do 4. května 1947 zákonem č. 245/1946 Sb., jímž se mění a doplňují dekrety prezidenta republiky o mimořádném lidovém soudnictví a prodlužuje jejich účinnost.

MLS v Plzni definitivně ukončil svou činnost 3. května 1947, kdy vydal poslední rozsudek nad kriminálním tajemníkem Gestapa. Konkrétně jeho činnost byla ukončena v 15 hodin téhož dne, kdy byla vykonána poslední poprava na základě vynesného rozsudku nad výše zmiňovaným. Kriminální tajemník Gestapa byl obviněn z týrání vyšetřovaných občanů, těžkého ublížení na zdraví, z vraždy a mnoha dalších krutých činů. Svou vinu však popíral a to i tehdy, když v soudní síni seděl tváří v tvář přeživším obětem svých bestiálních činů. Nakonec byl ale odsouzen na základě svědectví a četných důkazů k trestu smrti oběšením.¹⁴⁷

Ministerstvo spravedlnosti ve svém výnosu č. 28.648/1947-IV./5 žádá přednosty MLS soudů a vedoucích veřejných žalobců o podání úhrnných konečných zpráv o činnosti MLS k získání celkového přehledu týkající se retribuční provádky v letech 1945-1947. Zároveň stanovuje skutečnosti, které mají být v závěrečné zprávě uvedeny, respektive úsudky ohledně činnosti MLS. Žádá, aby ve zprávě byly uvedeny úsudky, zda velký retribuční dekret a jeho pozdější doplňky postihly všechny skutkové podstaty trestných činů a hrubých zavinění nacistů a jejich pomahačů v Československu a zda nebyla zjištěná

---

¹⁴⁵ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 16,17/45

¹⁴⁶ Účinnost tohoto dekretu se stanoví ode dne vyhlášení na dobu jednoho roku, leč by jej příslušné zákonodárné instituce změnily nebo doplnily, anebo dobu jeho účinnosti zkrátily nebo prodloužily. JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str. 247

¹⁴⁷ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, kart. č. 89, sign. Ls 320/47

jakákoliv neúplnost dekretu. Dále měli přednostové a vedoucí veřejných žalobců sdělit, jaké byly získány zkušenosti se soudci z lidu a v případě jejich vadného rozhodnutí, sdělit příčiny, které k němu vedly. A v neposlední řadě sdělit, zda docházelo k rozdílnému posuzování viny a trestu při stejných skutkových podstatách a v kladném případě takovéto rozsudky označit.¹⁴⁸

Závěrečné zprávy musely být zaslány ministerstvu spravedlnosti nejpozději do 15. května 1947. MLS v Plzni odeslal svou závěrečnou zprávu dne 13. května 1947, kdy byla vlastnoručně předána úředníkem kanceláře MLS v Plzni do vlakové pošty v 18:20 hodin a vlak odjížděl v 18:45 hodin, směr Praha. O této skutečnosti informoval předseda Dr. Antonín Hruška ministerstvo spravedlnosti dopisem dne 19. května 1947.¹⁴⁹

Mimořádnému lidovému soudu v Plzni, za dobu jeho činnosti, konkrétně od prvního přelíčení dne 18. září 1945 do posledního přelíčení dne 3. května 1947, bylo veřejným žalobcem podáno 1158 návrhů na potrestání. V prvním roce jeho činnosti bylo projednáno případů nejméně a to 194. Nejvíce případů bylo projednáno v roce 1946, kdy jejich součet činí 633 případů. V posledním roce činnosti MLS v Plzni to bylo oproti roku 1946 už pouze 331 případů.¹⁵⁰ Z toho 1016 případů bylo vyřešeno rozsudkem, ať už osvobozujícím či zprošťujícím. 41 případů bylo MLS v Plzni předloženo řádným soudům, a to z důvodu, že nebyla dodržena tří denní lhůta na vynesení rozsudku. Dalších 101 případů bylo vyřízeno jiným způsobem, což v praxi znamenalo, že došlo k přerušení řízení nebo upuštění od potrestání, a to hlavně z důvodu odsunu obžalovaného. Celkem bylo vydáno 807 odsuzujících a 209 zprošťujících rozsudků. Z toho 40 osob bylo odsouzeno k trestu smrti, 33 k doživotnímu žaláři a 776 k trestu těžkého žaláře v celkovém součtu 5831 roků a 7 měsíců. V neposlední řadě bylo odsouzeno, ale následně upuštěno od potrestání 13 osob. Nejvíce bylo odsouzeno osob samozřejmě národnosti německé, a to konkrétně 414 mužů a 66 žen. Dále národnosti české, kdy MLS v Plzni odsoudil 290 mužů a 80 žen. A na závěr došlo k odsouzení i jiných národností jako Francouzské, Italské, Polské a příslušníků bývalé Jugoslávie a SSSR, kterých bylo odsouzeno celkem 12.¹⁵¹

---

¹⁴⁸ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 55/47

¹⁴⁹ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 65/47

¹⁵⁰ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Přes 9,65,66/47

¹⁵¹ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 65/47

Závěrečná zpráva MLS v Plzni ze dne 13. května 1947 obsahovala, jak vyžadovalo ministerstvo spravedlnosti, i celkové zhodnocení činnosti plzeňského soudu. Podle přednosta MLS v Plzni Dr. Antonína Hrušky, který závěrečnou zprávu sestavoval, velký retribuční dekret svými specifickými skutkovými podstatami a stanovenými tresty v zásadě postihl veškerá hrubá zavinění nacistů a jejich pomahačů. Byla však shledána určitá nesrovnalost mezi velkým retribučním dekretem č.16/45 a dekretem o provinění proti národní cti č. 138/45, kdy dekret č.16/45 stanovoval trestní sazbu od 5let těžkého žaláře výše, avšak dekret č. 138/45 stanovoval trestní sazbu do maximálně jednoho roku trestu odnětí svobody. V praxi tak docházelo k tomu, že řada trestních činů se pohybovala na hranici jednoho, ale zároveň i druhého dekretu. Dr. Antonín Hruška to dokládal na příkladu konkrétně na §3 odst. 1 velkého retribučního dekretu, který praví: *„Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky propagoval nebo podporoval fašistické nebo nacistické hnutí, nebo kdo v obě době tiskem, rozhlasem, filmem nebo divadlem, nebo na veřejném shromáždění schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území republiky nebo jednotlivé nezákonné činy okupačních velitelství a úřadů a orgánů jim podřízených, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let...“*.¹⁵² Podle Dr. Antonína Hrušky by lépe vyhovovalo, když by trestní sazba u tohoto zločinu byla stanovena od jednoho roku těžkého žaláře výše. Dále zmiňoval §7, který zní: *„Kdo sám nebo v součinnosti s jinými v době zvýšeného ohrožení republiky ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republice nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů zavinil ztrátu svobody obyvatele republiky bez jiných následků, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let: Způsobil-li viník takto ztrátu svobody většího počtu obyvatel republiky, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí, za okolností pak zvláště přitěžujících trest smrti...“*.¹⁵³ Jeho znění ze začátku spíše svádělo, že jde o delikt kulpózní nikoli dolózní, avšak tato nesrovnalost byla praxí smetena. Jinak velký retribuční dekret nevzbuzoval, alespoň u MLS v Plzni žádné další větší pochybnosti.¹⁵⁴

---

¹⁵² JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str.237-238

¹⁵³ JECH, Karel. KAPLAN, Karel. Dekrety prezidenta republiky 1940-1945. Dokumenty I., Brno 1995, ISBN:80-85270-41-2. str.236

¹⁵⁴ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 65/47

Dále byly ve zprávě posuzování soudci z lidu, kdy byla na ně pěna chvála, stejně tak jako na okresní národní výbory, že vybraly důvěryhodné občany se smyslem pro spravedlnost a zodpovědným uchopením jejich úkolů. Bylo jim pouze drobně vytýkáno, že se neshodly u některých případů na výši trestu, což z hlediska dnešní, ale i tehdejší doby je vcelku pochopitelné. Když však výjimečně vznikly drobné nedostatky, nahrazovaly je životní zkušenosti a přednosti druhých.¹⁵⁵

Závěrem zprávy Dr. Antonín Hruška podryje soudcovskou nestrannost a nezaujatost, když srovnává, jakých trestných činů se dopouštěli občané národnosti české a národnosti německé. Občané národnosti české se dopouštěli trestných činů pouze podle §3 (propagace a podpora fašistického či nacistického hnutí, obhajoba a schvalování jeho dílčího jednání), výjimečně §7 (spoluúčasť při zločinech proti osobám) a v neposlední řadě §11 (udavačství) velkého retribučního dekretu. Občané národnosti německé pokryli však celou škálu skutkových podstat, které velký retribuční dekret definoval.¹⁵⁶

Dne 16. června 1947 byla závěrečná zpráva o činnosti MLS v Plzni také doručena Radě Ústředního národního výboru statutárního města Plzně, kdy byla po všech směrech definitivně ukončena činnost MLS v Plzni v rámci první retribuce v letech 1945-1947.

4.5 Případ Ing. Karla Kowarschika

Inženýr Karl Kowarschik byl pětapadesátiletý závodní inženýr německé národnosti pracující na dolu Krimich II. v Tlučné, který byl 18. května 1945 zatčen Národním výborem v Tlučné a předán do věznice krajského soudu v Plzni. Byl členem Henleinovy sudetoněmecké strany od roku 1935 a od roku 1938 i členem NSDAP. Na základě pozdějšího výslechu obviněný vypověděl, že zezáčátku se v dole snažil zvýšit těžbu, aby se těžba uhlí prodloužila na co nejdéle a dávala práci horníkům. Dále, že se zasadil i o vyšší platové podmínky, a to až na 85 Kč denně. Avšak jeho práce se poněkud změnila, když se v jarních měsících roku 1943 do dolu dostavil úředník bývalé tajné státní policie Spreng a oznámil mu, že byl ústředím Gestapa v Praze ustanoven jako Abwehrbeauftragter. Šlo o funkci v rámci protisabotážní organizace, kdy úkolem

---

¹⁵⁵ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 150, sign. Pres 65/47

¹⁵⁶ Tamtéž

jejich členů bylo podávat zprávy plzeňskému Gestapu o propagandě, pracovní morálce a sabotážích namířených proti německé říši. V případě, že by svůj úkol neplnil, zakročilo by Gestapo vůči němu samotnému. Obviněný se zároveň doznal, že podal plzeňskému Gestapu celkem tři oznámení, ve kterých udal 26 osob. Z nich jeden, konkrétně Veselý Josef, byl odsouzen za sabotáž k trestu smrti a v Praze 19. září 1944 popraven a ostatní žalářování a týrání nacistickým policejním aparátem. Často označoval osoby jako nespolehlivé, a to pouze z jednoho prostého důvodu, a to, že jsou Češi. Ke všem svým činům se sice doznal, ale v zápětí veškerou vinu chtěl uvalit na těžního mistra Martina Sellnera a jeho asistenta Josefa Junga, kteří ho podle Kowarschika k udavačství naváděli, respektive jemu dané skutky oznámili a on je pak hlásil plzeňskému Gestapu. Na základě až jeho udání, pak byli podezřelí zatčeni. Zároveň tvrdí, že kdyby neudal dotyčné osoby Gestapu on, udělali by to výše zmínění místo něj a on sám by byl vyšetřován Gestapem za neplnění svých úkolů. Jeho tvrzení nebylo však možné na základě výpovědi Sellnera či Junga potvrdit, protože nebylo nikdy zjištěno, kde oba pobývají, či zda jsou ještě vůbec na živu. Bohužel pro něj byly veškeré jeho výmluvy bezpředmětné, což dokazuje například zpráva o jeho činnosti na dolu v Krimich II., kdy se nepokusil ani za jednoho ze svých zaměstnanců před Gestapem zastat, horníky často tyranizoval, byl propagátorem nacistického režimu a udržoval horníky, hlavně ty české, ve stálém strachu.¹⁵⁷

Dne 12. září 1945 byl zaslán veřejným žalobcem JUDr. Karlem Křepinským návrh na potrestání Ing. Karla Kowarschika MLS v Plzni. V návrhu na potrestání bylo uvedeno několik důvodů, a to, že v době zvýšeného ohrožení republiky v roce 1943 po dobu 5 měsíců byl činovníkem strany NSDAP a pověřenec pro zbrojní výrobu. Na přání Gestapa nutil dělnictvo k většímu výkonu pro Německo a propagoval nacistické a fašistické hnutí a v neposlední řadě, že udal už výše zmiňovaných 26 osob národnosti české za celou řadu různých činů. Těmito skutky spáchal zločin proti státu a trestný čin udavačství. Bylo navrženo ponechání Kowarschika ve vazbě a ustanovení hlavního přelíčení před MLS v Plzni.¹⁵⁸

Hlavní přelíčení a tím i první přelíčení MLS v Plzni bylo stanovené na 18. září 1945 v 9 hodin dopoledne. Toho dne zasedal šestičlenný senát

---

¹⁵⁷ SOA Plzeň. Fond MLS Plzeň, kart. č. 1. Sign. Ls 2/1945

¹⁵⁸ SOA Plzeň. Fond MLS Plzeň, kart. č. 1. Sign. Ls 2/1945

ve složení Dr. Antonín Hruška jako předseda senátu, soudci z lidu Jan Bouřil, Václav Svoboda, Emil Brynda, Václav Patrikovič a jako náhradník Václav Knedlík. Zapisovatelem byl stanoven Jindřich Komers. Z důvodu nemajetnosti byl ex offio zástupcem Kowarschika ustanoven plzeňský advokát JUDr. Josef Dort. Kowarschik žádal, ačkoli uměl mluvit obtojně česky a i česky rozuměl, o tlumočníka, kterým v tomto případě byl plzeňský profesor Nikola Kadlec.

Hlavní přelíčení s inženýrem Karlem Kowarschikem trvalo jen necelých sedm hodin před přeplněnou soudní síní. V 16 hodin 50 minut byla věc rozhodnuta, po neveřejné poradě senátu. Předseda senátu Dr. Antonín Hruška vynesl rozsudek, a to vinen za zločin proti státu a udavačství. Zároveň ho odsoudil k trestu smrti provazem a dále podle §14 písm. a) a c) pozbyl Kowarschik navždy občanskou čest a veškeré jeho jmění propadlo ve prospěch státu. Důvodem jejich rozhodnutí bylo zjištěné zpronevěření svých povinností člověka i občana, a to proti občanům země, kde padesát let v poklidu žil. Dalším důvodem bylo jeho doznání, že byl členem strany NSDAP. Dále se doznal, že byl po několik měsíců tzv. Ortsleiterem, který prokazatelně spolupracoval s NSDAP a rozhodoval o osudu lidí, kteří byli přiděleni do jeho působnosti, kdy tato skutečnost byla znalcem Miroslavem Šabatou potvrzena. Na základě výslechu svědků Zdeňka Ševčíka, Josefa Maxy, Jana Brejchy a Kowarschikova doznání bylo obžalovanému prokázáno, že byl za pomoci německých úředních míst dosazen na místo závodního úředníka do dolu v Krimich II. a zároveň byl sesazen Ing. Freiberg, aby se správa dolu dostala do rukou Němců a mohlo dojít k udávání českého obyvatelstva. Na základě svědectví několika dalších osob, mu bylo prokázáno, že byl na horníky hrubý, ukládal práci nesplnitelnou v rámci obvyklé pracovní doby, vyhrožoval Gestapem a řada dalších prohřešků. Zároveň v rozsudku byly označeny i okolnosti přitěžující, kdy bylo spácháno více zločinů různého druhu, týž zločin spáchán opětovně, ale také i okolnosti polehčující, kdy mu byla přiznána zachoalost a doznání, což však ani zdaleka nepostačilo na zvrácení rozhodnutí soudu. Trest smrti byl vykonán ještě téhož dne ve 20 hodin 20 minut na vězeňském dvoře krajského soudu v Plzni Bohumilem Karasem. Soudní lékař Dr. Veselý ve 20 hodin 30 min konstatoval smrt.¹⁵⁹

---

¹⁵⁹ SOA Plzeň. Fond MLS Plzeň, kart. č. 1. Sign. Ls 2/1945

4.5.1 Zhodnocení případu

Případ inženýra Karla Kowarschika ve mně vyvolává určité pochybnosti o posouzení některých okolností, které podle mého názoru mohly být okolnostmi polehčujícími, a tím by se lišil i samotný trest. Myslím si, že s odstupem času a jako člověk, který tu dobu nikdy nezažil, se mohu danou věc pokusit posoudit bez vlivu emočních nálad tehdejší doby, alespoň z hlediska právního. Avšak z hlediska, které je jistým způsobem ovlivněn právními, ale i morálními zásadami dnešní demokratické doby. Můžu hodnotit také pouze na základě informací, čerpaných ze spisů, kde jest otázkou, zda v nich jsou obsažené opravdu veškeré informace, které by mi pomohly relevantně případ posoudit. Z hlediska morálního si myslím, že mi rozhodně nepřísluší danou věc kritizovat, protože si nikdo nedokážeme představit hrůzy a pocity tehdejší doby, na základě nichž pak české obyvatelstvo smýšlelo. Jak už je ze smyslu retribuice jasné, bylo hlavním úkolem MLS obecně posoudit, zda osoba, která byla navržena veřejným žalobcem k potrestání, spáchala trestný čin, popřípadě činy, v návrhu na potrestání uvedené.

Jak už jsem výše uvedla případ Kowarschika, který jsem se snažila ze spisu a místního tisku důkladně prostudovat, ve mně vyvolal pár pochybností. Nechci tím však tvrdit, že MLS v Plzni jednal v rozporu se zásadou spravedlnosti nebo, že Kowarschik byl bez viny. Že byl členem NSDAP, což bylo uvedené v bodu prvním a druhém rozsudku, je nepopíratelné, a to už jen tím, že se sám Kowarschik ve své výpovědi k dané skutečnosti doznal. Sporný však pro mě zůstává bod třetí, podle kterého Kowarschik udal 26 horníků. Sama skutečnost, že horníky udal je nevyvratitelná, ale soud se podle mého názoru dostatečně nezabýval skutečnostmi, které Kowarschik udával na svou obhajobu, které by mohly být polehčujícími okolnostmi, ale jako polehčující v rozsudku uvedeny nebyly, tudíž z toho a z uděleného trestu soudím, že soud je nebral v zřetel. Bylo vcelku jasné, že Kowarschik byl na místo dosazen, aby předával informace Gestapu o dění v dole, místo inženýra Freiberga, který byl české národnosti, a bylo zde méně pravděpodobné, že by byl ochoten donášet na „vlastní lidi“. V první řadě bych se však pozastavila nad skutečností, kdy Kowarschik tvrdil, že jistý Sellner, který si vzal za úkol Freiberga odstranit, a Jung ho k činům udavačství naváděli. Z výpovědi Kowarschika je zřejmé, že na veškeré činy osob, které udal, byl upozorněn právě výše zmiňovanými. Ani jeden z činů neviděl

Kowarschik osobně a sám z vlastní iniciativy nešel a dané osoby neudal Gestapu. Vždy jednal pouze jako prostředník.

Další spornou událostí, je skutečnost, kdy Kowarschik měl udat 16 osob za to, že se nedostavily na nedělní šichtu. Podle svědka Zdeňka Ševčíka, byly takovéto výjimečné směny oznamovány vyhláškou, která byla zavěšena v pátek na vrata závodu nebo v cáchovnách na tabuli, aby si každý horník, kterého se nedělní směna týkala, všiml, že se musí dostavit na pracoviště. Avšak v tomto sporném případě se tak nestalo a horníci byli vyrozumíváni individuálně. Skutečnost že se na směnu nedostavili, obhajovali právě tím, že nebyli řádně vyrozuměni. Že by tato skutečnost byla zcela záměrná ze strany Sellnera, aby mohlo dojít k likvidaci českých občanů a on se tak zavděčil Gestapu, udržel místo a nemusel do války? Vyvozují takto ze situace, kterou popisuje dále ve své výpovědi Ševčík, kdy tvrdí, že i přesto, že Sellnerovi oznámil, že pro případ, že by horníci na nedělní směnu nedorazili, určil dva dřevíče, kteří práci udělaly a nebyla tak těžba ohrožena, Sellner pouze zkonstatoval: „*Nepřišli na směnu a to je sabotáž!*“¹⁶⁰ Dále Sellner údajně věc zveličil, aby Kowarschik učinil oznámení Gestapu. O tom, že šlo pouze o cílenou likvidaci Čechů, za účelem udržení Sellnera ve funkci, však můžeme již jen polemizovat.

Dále mi je podivné, kdy měl Kowarschik udat 8 úředníků, kteří jsou vůči Německu nepřátelští. Sepsal společně se Sellnerem jejich seznam, avšak údajně nikdy tento přípis neodeslal. Gestapu byl ovšem doručen a také ve stole byl nalezen pouze jeho průpis. Ve spisu není záznam o tom, že by skutečnost o odeslání dopisu Kowarschikem byla jednoznačně prokázána. Opět mi z tohoto vyplývá, že bylo možné, že právě Sellner za Kowarschika daný přípis odeslal.

Podle svědectví Josefa Rubáše a Buhoslava Pelnáře se Kowarschik snažil horníky varovat před chováním Junka. Varoval je, že jde o donašeče a doporučil, aby se tato informace mezi horníky v dole roznesla. Tuto skutečnost měl soud podle mého názoru více posoudit a přičíst ji k polehčujícím okolnostem. Soud však pouze konstatoval, že tato skutečnost ho nemůže zcela vyvinit z jeho činů a dále se tím nezabýval.

Když celý případ shrnu, tak podle mého názoru je ze spisu zcela zřejmé, že Kowarschik byl členem NSDAP a za určitých podmínek donášel na české

---

¹⁶⁰ SOA Plzeň. Fond MLS Plzeň, kart. č. 1. Sign. Ls 2/1945

obyvatelstvo. Co si ale myslím, je že Kowarschik byl zcela využíván Sellnerem a Junkem, kteří skrze něho udávali Gestapu, co se v dole dělo. Přitom oni sami by při případném vyšetřování z toho vyšli s čistým štítem. Využili ho jako prostředníka, kterému nezbylo nic jiného, než že na základě své funkce musel Gestapu činit oznámení. Ze spisu opět nevyplývá, že by sám aktivně vyhledával záminky k udávání českých občanů. Myslím si, že oznámení Gestapu činil pod nátlakem a z obavy vyšetřování a trestu ze strany Gestapa.

V neprospěch pro Kowarschika byl velký retribuční dekret koncipován tak, že i v případě, prokázání, že se stal pouze prostředníkem, respektive, že jeho jednání mu nařizovaly orgány zřízené jinou státní mocí podle §13, nemůže být takovéto jednání ospravedlněno. Otázkou je, jak tehdejší MLS v Plzni přistupoval k polehčujícím okolnostem, kterých podle mého názoru bylo více, než, kterými se MLS v Plzni zabýval a v rozsudku označil. Polehčující okolnosti byly sice v rozporu s velkým retribučním dekretem, avšak kolikrát soudy využívaly i bizarní polehčující okolnosti jako například rozčílení pachatele. Za předpokladu, že by vzal MLS v Plzni v potaz určité polehčující okolnosti Kowarschikovi by mohl hrozit i trest mírnější, ale jak už jsem říkala, cílem tehdejších MLS nebylo podle mého názoru za každou cenu pachatele, který byl německé národnosti ospravedlnit, ale co nejrychleji odsoudit.

Z hlediska dnešního práva by bylo možné, alespoň na zločin udavačství využít institut nepřímého pachatelství podle §22 odst. 2 trestního zákona.¹⁶¹ Díky nepřímému pachatelství by bylo možné Kowarschika zprostit viny, alespoň za zločin udavačství. Další polehčující okolností by bylo doznání k členství v NSDAP. Dále by mohlo být spekulováno o podjatosti svědků, s přihlédnutím k době a jejich české národnosti. Kdybychom na případ tedy využili současné platné právo, z hlediska trestní odpovědnosti a polehčujících okolností, ale výši trestu bychom už určili podle tehdejšího platného práva, tedy podle velkého retribučního dekretu, mohl by být Kowarschikovi uložen jen trest za členství v NSDAP a propagaci nacistického hnutí, to znamená podle §2-3 velkého

---

¹⁶¹ Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník

retribučního dekretu, udělení trestu odnětí svobody od pěti do dvaceti let, vzhledem k tomu, že jsem na případu neshledala okolnosti zvláště přitěžující. Kdybychom však případ posuzovali podle současného platného práva, i otázku způsobu a výše trestu, hrozil by Kowarschikovi trest odnětí svobody od tří do deseti let podle §403 odst. 2 trestního zákona.¹⁶²

---

¹⁶² Kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let. Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným podobně účinným způsobem, spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin jako voják, nebo spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník

5. ZÁVĚR

Potrestání válečných zločinců, zrádců a pomahačů se stalo cílem všech spojeneckých mocností již před skončením druhé světové války, což nám dokazuje formulování a podepsání ať už Svatojakubské, Moskevské či na ně po válce navazující Londýnské deklarace, na jejímž základě vznikl i Mezinárodní vojenský tribunál. Respektive jeho statut, jako normativní základ pro trestání viníků války na mezinárodní úrovni a na ni pak navazující úrovni vnitrostátní.

Normativním základem pro retribuci v letech 1945-1947 v Československu byly hlavně retribuční dekrety prezidenta republiky. Mezi které patřil dekret č. 16/1945 Sb., tzv. velký retribuční dekret, ale i dekret č. 17/1945 Sb. z 19. června 1945, kterým byl zřízen tzv. Národní soud, dekret č. 137/1945 Sb., o zajišťovací vazbě státně nespolehlivých osob a dekret č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, nazýván malý retribuční dekret. A řada dalších dekretů, které sice nebyly nazývány retribučními, ale v zásadě s nimi souvisely. Mezi nejdůležitější spadají Ústavní dekret č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetko-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců, kolaborantů, a některých organizací a ústavů, dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychlení rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, dekret prezidenta republiky č. 27/1945 Sb., o jednotném řízení vnitřního osídlení, který zřizoval osidlovací úřad, dekret prezidenta republiky č. 28/1945 Sb., o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci.

V kapitole první a druhé jsem se zabývala výše uvedenými normativními základy pro trestání válečných zločinců, zrádců a pomahačů, a stejně tak i stručně historickými událostmi, které vedly k nutnosti vzniku těchto základů. Dané historické události jsem shledala nutné zahrnout do mé diplomové práce, aby bylo možné lépe pochopit celou etapu retribučního soudnictví, a hlavně důvody vzniku mimořádných lidových soudů, a tím tedy i MLS v Plzni. Snažila jsem se podat co nejstručnější, ale zároveň vše říkající přehled o událostech předcházejících

vzniku MLS v Plzni, který byl hlavním tématem mé diplomové práce a myslím si, že první část práce dosáhla mnou stanoveného cíle.

V kapitole třetí jsem navázala na historické události vedoucí ke vzniku MLS v Plzni, a to tím, že jsem se zabývala už konkrétně jím samotným. Poté co Plzeň osvobodila americká vojska, zde byly snahy o vytvoření MLS stejně tak jako tomu bylo i v dalších městech tehdejšího Československa. MLS v Plzni byl zřízen 24. července 1945. Jeho vznik provázela i řada komplikací, se kterými se musel tehdejší přednosta MLS v Plzni Dr. Antonín Hruška zabývat. Šlo například o problémy prostorové, a hlavně personální. I přesto, že bylo 24. července 1945 ustanoveno 54 soudců z lidu a 8 veřejných žalobců, docházelo k jejich častým rezignacím na funkci a neustálým snahám o jejich doplňování. Jednoduché to neměl Dr. Antonín Hruška ani s vytvářením seznamu zástupců ex offo, kdy řada podniků odmítala uvolnit své zaměstnance, což vedlo k nedostatku ex offo zástupců, přetěžování ostatních obhájců a docházelo tak k častým stížnostem. Avšak navzdory veškerým problémům MLS v Plzni zahájil svou činnost a poprvé jeho senát zasedal dne 18. září 1945 k prvnímu přelíčení s Ing. Karlem Kowarschikem, který byl odsouzen k trestu smrti oběšením a trest byl ještě téhož dne vykonán. Jeho případem se ke konci kapitoly třetí podrobněji zabývám. Vybrala jsem si právě tento případ, protože je případem prvním a psal o něm hojně tehdejší tisk, ze kterého je možné velice dobře poznat poválečné smýšlení a pocity československého obyvatelstva. Dále jsem se v dané kapitole kromě vzniku a personálního složení, zabývala také základními zásadami činnosti MLS v Plzni, náklady řízení a výkonem trestu. Ale pouze do té míry, která byla podložena prezidiálními spisy Státního oblastního archivu v Plzni a podle níž bylo možné, si o dané problematice udělat objektivní obraz.

Závěr kapitoly třetí jsem věnovala ukončení činnosti MLS v Plzni a případu Ing. Karla Kowarschika, jak bylo zmiňováno výše. Veřejným žalobcem bylo MLS v Plzni za dobu jeho činnosti v období první retribuční v letech 1945-1947 celkem podáno 1158 návrhů na potrestání a 1016 bylo ukončeno rozsudkem. Z těchto výsledků vyplývá, že veřejní žalobci svědomitě plnily svou funkci, a také MLS nezůstával ve své činnosti jako celek rozhodně pozadu. Myslím si, že svůj úkol splnil v rámci možností tehdejší doby obstojně.

I přesto, že závěrečná zpráva MLS v Plzni vypovídala o řádném splnění úkolu, nevyhnul se tento soud řadě kritiky ze strany veřejnosti, a také ze strany „komunistů“. Bylo mu vytýkáno, že některé rozsudky byly, vzhledem ke spáchanému trestnému činu, mírné. Na druhou stranu můžeme namítnout, že lze situaci posoudit i tak, že u některých rozsudků můžeme také vyvodit pochybnosti, zda MLS v Plzni byl vždy zcela objektivní, a to ve vazbě nepřihlédnutí k polehčujícím okolnostem. Každopádně i v řadě postupů jiných MLS byla shledávána řada nesrovnalostí a nedostatků, které mohly býti ovlivněny tehdejší náladou v československé společnosti, politických představitelů a snahou potrestat co možná nejrychleji nacistické zločince, zrádce a pomahače. Na základě prostudování řady soudních spisů týkající se činnosti MLS v Plzni a jeho rozsudků, si myslím, že MLS v Plzni až na drobné výjimky, například v případě Ing. Karla Kowarschika, který jsem ve své práci rozebírala, se nedopustil žádných větších excesů týkajících se viny odsouzených osob, ale i nevinu osob neodsouzených. Myslím si, že se dají určité nesrovnalosti MLS v Plzni s přihlédnutím k tehdejší době „omluvit“.

První retribuice vyvolává dodnes značné rozpaky. Hlavně v případě retroaktivně definovaných skutkových podstat, které byly terčem kritiky jak v poválečné době, tak v současnosti. Avšak nebylo možné neretroaktivně trestat zločiny, které žádný právní předpis nedefinoval, ale skutečně se staly. Nebylo možné pachatele trestních činů ponechat na svobodě, jen z důvodu, že nebyla jejich skutková podstata jasně definovaná. Po druhé světové válce byla potřeba potrestat viníky války, a to i za cenu využití retroaktivních právních předpisů. Myslím si, že se tato myšlenka v současnosti setkává více s ohlasem, než s kritikou, i když kritika pro mě z nepochopitelného důvodu, mezi některými názory stále přetrvává. První retribuice vyvolávala, a bude s určitostí vyvolávat řadu debat, avšak se ztotožňují se slovy Boráka Mečislava, který ve své knize praví: „*Nemůžeme dost dobře dnešními očima posuzovat míru viny udavačů nebo kolaborantů, avšak měli bychom o jejich činech vědět, měli bychom si pamatovat i zločiny německých nacistů, jimiž tragicky zasáhli do dějin mnoha národů*“.

Evropy. Spravedlivé potrestání ani odčinění spáchaných zločinů nebylo možné, ale pokus o ně musel být učiněn. ¹⁶³

Výsledek retribuce však nezpochybňuje její morální apel budoucnosti, který spočívá ve varování před jakýmkoli systémem založeným na principech absolutní politické moci. Do jaké míry si současná společnost vzala z těchto historických událostí ponaučení, už je na individuálním posouzení každého z nás.

---

¹⁶³ BORÁK, Mečislav - Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Borák, Mečislav. Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. ISBN:80-86101-07-X str. 8

6. SEZNAM VYUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

6.1 Archivní prameny

Státní oblastní archiv v Plzni, fond mimořádný lidový soud Plzeň

6.2 Literatura

BRICHTA, Vladimír. Od května do února, Dějiny Plzně. Sv. 3. Od roku 1918 do roku 1948. Plzeň 1982, 472 s., obr. příl.

BORÁK, Mečislav. Spravedlnost podle dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948). Borák, Mečislav. Šenov u Ostravy : Tilia, 1998. 450 s., obr. příl. ISBN:80-86101-07-X.

EČER, Bohuslav. Norimberský soud. 1. vyd. Praha: Orbis, 1946, 380 s. obr. příl.

FROMMER, Benjamin. Národní očista : retribuční v poválečném Československu. 1. vyd. Praha : Academia, 2010. 504 s., ISBN 978-80-200-1838-0.

HOBZA, Antonín. Přehled mezinárodního práva válečného. Dodatek: Trestání válečných zločinců. Praha 1946. 173 s.

JIRŮ, Václav. Klatovské oprátky. 1. vyd. Plzeň : Fraus. 2004. 361 s. ISBN 80-7238-376-0.

JIRŮ, Václav. Nedaleko od Norimberku : Z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948. 1. vyd. Cheb : Svět křídel, 2000. 725 s. ISBN 80-85280-68-X.

KUKLÍK, Jan a kol. Dějiny československého práva 1945-1989. Praha: Auditorium, 2011. 426 s. ISBN 978-80-87284-17-9.

KUKLÍK, J. Mýty a realita tzv. Benešových dekretů. Praha: LINDE, 2002. 511 s. ISBN 80-7201-352-1.

LAŠTOVKA, Vojtěch. Plzeň v boji proti fašismu. Stručné dějiny odboje Plzeňanů proti fašistickým okupantům 1938-1945. Laštovka, Vojtěch. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1975. 160 s.

GEBHART, Jan. KUKLÍK, Jan. Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XV.a. 1938-1945. Praha 2006. 623 s. ISBN 80-7185-582-0

GROSPICĚ, Jiří. CHOVANEC, Jaroslav. VYSOKAJ, Juraj. Košický vládní program - program budování lidově demokratického Československa. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 150 s.

HONZÍK, Miroslav, Povstaňte, soud přichází. Praha 1986. 286 s.

STANĚK, Tomáš. Retribuční vězni v českých zemích 1945-1955. Staněk, Tomáš. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002. 248 s. ISBN:80-86224-333-3.

6.3 Tiskem vydané prameny a dokumenty

JECH, Karel; KAPLAN, Karel (ed.). Dekrety prezidenta republiky 1940-1945 : dokumenty. 1. vyd. 1. a 2. svazek. Brno, 1995. ISBN 80-85270-41-2 a 80-85765-48-9.

HON, Jan. ANTUSCH, Wilfrid. HOŠKOVÁ, Eva. JECH, Karel. KUKLÍK, Jan. MIKULE, Vladimír. Němci a Maďaři v dekretch prezidenta republiky: studie a dokumenty 1940-1945 1. vyd. Praha : Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR ; Doplněk, 2003. 688 s. ISBN:80-7239-132-1; 80-7285-017-2

KVAČEK, Robert. Mezinárodní konference 1943-1945: dokumenty. Praha: Svoboda, 1985

6.4 Periodický tisk

Nový den, deník československé sociální demokracie, 1945-1947.

Pravda, deník Komunistické strany Československa, 1947.

Svobodné slovo, ústřední orgán Čs. strany národně socialistické, 1945- 1947.

Svobodný směr, deník Československé strany národně socialistické, 1945-1947.

Zprávy Okresního národního výboru v Plzni, 1945.

6.5 Články

BORÁK, Mečislav: JANÁK, Dušan Československé retribuční soudnictví v letech 1945-1948 a postih německého obyvatelstva u mimořádných lidových soudů. Mečislav Borák, Dušan Janák. In: Právněhistorické studie / Praha : Karolinum Sv. 42, (2012), s. 239-268

KUKLÍK, Jan. KOZÁK, Jiří, Politická očista, trestněprávní a ekonomický postih nacistických zločinců a stoupců nacizmu v Evropě po II. světové válce. In: Právněhistorické studie 42, (2012), s. 155-222

PETRÁŠKOVÁ, Ludmila, Krajský soud v Plzni, in: Západočeský historický sborník 1, Plzeň – 700 let krajské metropole. Plzeň 1995, str. 62

ŠÍMŮNEK, Michal., Deus iudicat, cum nemo accusat: reflexe, dokumentace a (ne)vyšetřování nacistické "eutanzie" v Československu v letech 1945-1990. In: Securitas imperii Sv. 27/2, (2015), s. 138-167

ZEMAN, Pavel, Slib mlčenlivosti o zabíjení. Čeští Němci ve službách Obecně prospěšné nadace pro ústavní péči. Zpráva z výzkumu. In: Paměť a dějiny : revue pro studium totalitních režimů Roč. 10, č. 2 (2016), s. 43-53

ZEMAN, Pavel, "Tam byl ten krejčí z Čech": nacistický program "eutanzie" a Němci z Českého Krumlova. In: Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů. Roč. 7, č. 1 (2013), s. 81-94

6.6 Legislativní zdroje

Dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb.

Dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb.

Dekret prezidenta republiky č. 137/1945 Sb.

Dekret prezidenta republiky č. 138/1945 Sb

Prováděcí směrnice k dekretu č. 138/1945 Sb.: směrnice Ministerstva vnitra č. 607/1945 Sb.

Nařízení Slovenské Národní Rady č. 33/1945 Zb

Zákon č. 246/1946 Sb., kterým se mění ustanovení dekretu presidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti

Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník

6.7 Internetové zdroje

www.holocaust.cz

www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/ceskoslovensko-svet-druha-svetova-valka.html

7. RESUMÉ

The aim of my thesis was to present a brief, but at the same time comprehensive, overview of the historical events leading to the establishment of the Extraordinary People's Court in Pilsen, and to outline the composition, activities and judgments issued by this court in the course of period 1945-1947.

The first part deals with the historical events at the international level and with the efforts of the Allied Powers to punish the culprits of the war. This section includes the most important judgment, specifically the decision of the International Military Tribunal which changed the view of human rights and laid the foundations for the protection of fundamental human rights by the international community.

The following part is devoted to the retribution in the Czech lands. Retribution became the basis for Extraordinary People's Courts created to punish Nazi criminals, traitors and their henchmen. This section also deals with the decrees of the President of the Republic, which are the most important and mainly normative basis of the retribution in the Czech lands.

The third part is the most important, because it concerns the Extraordinary People's Court in Pilsen, which is the main theme of this thesis. This section first describes with the situation after the Second World War in Pilsen. Subsequently, it outlines the establishment of the Extraordinary People's Court in Pilsen, its composition, work and, finally, the results of its activities.

The first retribution in the Czech lands caused a lot of embarrassment, however, its moral appeal for the future cannot be denied, as it warns against systems based on the principles of absolute political power.

8. PŘÍLOHY

8.1 PŘÍLOHA Č. 1-DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 16/1945 SB

Dekret prezidenta republiky ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech

O přísnou spravedlnost volají neslýchané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluviníci na Československu. Porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná německá zvěrstva, kterým bohužel pomáhali anebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili při tom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodností, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořene. Proto ustanovují k návrhu vlády takto:

HLAVA I

Zločiny proti státu

§ 1

Kdo se v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) dopustil na území republiky nebo mimo ně některého z těchto zločinů podle zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb.:

úkladů o republiku (§ 1), trestá se smrtí;

kdo se dopustil přípravy úkladů (§ 2), ohrožení bezpečnosti republiky (§ 3), prorady (§ 4, č. 1), zrady státního tajemství (§ 5, č. 1), vojenské zrady (§ 6, č. 1, 2 a 3) a násilí proti ústavním činitelům (§ 10, č. 1), trestá se těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí a za okolností zvláště přitěžujících smrtí.

§ 2

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) byl členem organizací: Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (S. S.), nebo Freiwillige Schutzstaffeln (F. S.), nebo Rodobrany, nebo Szabadcsapatok, nebo jiných zde nejmenovaných organizací podobné povahy, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí.

§ 3

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) propagoval nebo podporoval fašistické nebo nacistické hnutí, nebo kdo v oné době tiskem, rozhlasem, filmem nebo divadlem, nebo na veřejném shromáždění schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území republiky nebo jednotlivé nezákonné činy okupačních velitelství a úřadů a orgánů jim podřízených, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let, spáchal-li však takový zločin v úmyslu, aby rozvrátil mravní, národní nebo státní vědomí československého lidu, zejména československé mládeže, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí, nebo smrtí.

(2) Kdo v téže době byl činovníkem nebo velitelem v organizacích Nationalsozialistische Deutschen Arbeiterpartei (NSDAP) nebo Sudetendeutsche Partei (SdP) nebo Vlajka, Hlinkova nebo Svatoplukova Garda, nebo v jiných fašistických organizacích podobné povahy, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.

§ 4

Československý občan, který v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) v zahraničí rozvracel hnutí, směřující k osvobození republiky Československé v její předmnichovské ústavě a jednotnosti, anebo jinak vědomě poškozoval zájmy republiky Československé, zejména kdo ohrožoval bezpečnost občanů, pracujících pro osvobození republiky doma, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.

Zločiny proti osobám

§ 5

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) dopustil se ve službách, nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací, či členů, těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí loupeží lidí (§ 90), veřejného násilí nakládáním s člověkem jako s otrokem (§ 95), vraždy (§§ 134 až 137), zabití (§§ 140 a 141) a těžkého poškození na těle (§ 156),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu vraždy (§ 278), úmyslného zabití (§ 279), těžkého ublížení na těle s následky smrtelnými (§§ 306 a 307) a loupeže dětí (§ 317), trestá se smrtí.

(2) Kdo v téže době, za týchž okolností a za týmž účelem se dopustil těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí neoprávněným omezováním osobní svobody člověka (§ 93), veřejného násilí vydíráním (§ 98), veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním (§ 99) a těžkého poškození na těle (§§ 152 a 155),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu bezprávného omezování osobní svobody člověka (§§ 323, 324 a 325), těžkého ublížení na těle (§ 301) a vydírání (§§ 350 a 353), trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

§ 6

(1) Kdo v téže době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) nařídil ve prospěch válečného úsilí Německa nebo jeho spojenců nucenou nebo povinnou práci, a ten, kdo při vydání a výkonu takového nařízení spolupůsobil, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(2) Byl-li však takovým nařízením obyvatel republiky donucen pracovat v cizině, nebo za okolností, nebo na místech jeho života nebo zdraví nebezpečných, trestá se vinník bez ohledu na účel práce těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

§ 7

(1) Kdo sám nebo v součinnosti s jinými v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů zavinil ztrátu svobody obyvatele republiky bez jiných následků, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let. Způsobil-li vinník takto ztrátu svobody většího počtu obyvatel republiky, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí, za okolností pak zvláště přitěžujících trest smrti.

(2) Kdo v téže době, za týchž okolností, za týmž účelem a týmž způsobem způsobil obyvatele republiky těžké ublížení na těle bez těžkých následků (odst. 3), trestá se za zločin těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících žalářem od dvaceti let až na doživotí. Byl-li však takto postižen větší počet osob, může soud uložit trest smrti.

(3) Kdo v téže době a za týchž okolností, za týmž účelem a týmž způsobem způsobil soudním usnesením, rozsudkem, nařízením, nebo správním rozhodnutím

jakéhokoliv druhu, výkonem rozsudku, nařízení, nebo správního rozhodnutí, nebo jinak smrt obyvatele republiky, těžké ublížení na těle obyvatele republiky s následky označenými v § 156 trest. zák. č. 117/1852 ř. z. a v §§ 306, 307 trest. zák. zák. čl. V/1878, nebo jeho deportaci, trestá se za zločin smrtí.

Zločiny proti majetku

§ 8

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) se dopustil ve službách, nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců, nebo republice nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§ 85) s následky podle § 86, odst. 2, zhářství (§ 166) za okolností a s následky podle § 167, písm. a), loupeže (§ 190) za okolností a s následky podle § 195,

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu zhářství (§ 424), loupeže (§§ 344 a 345), za okolností a s následky podle § 349, odst. 1, bod 2 a odst. 2, trestá se smrtí.

(2) Kdo v téže době a za týchž okolností a za týmž účelem se dopustil těchto zločinů:

a) podle trestního zákona ze dne 27. května 1852, č. 117 ř. z., zločinu veřejného násilí násilným vpadnutím do cizího nemovitého statku (§ 83), veřejného násilí zlomyslným poškozením cizího majetku (§§ 85, 86, odst. 1), zhářství (§ 166) za okolností a s následky podle § 167, písm. b) až g), krádeže (§§ 171 až 180), zpronevěry (§§ 181 až 183), podílnictví na krádeži nebo zpronevěře (§§ 185 a 186), loupeže (§ 190) za okolností a s následky podle §§ 191 až 194, podílnictví na loupeži (§ 196), podvodu (§§ 197 až 201, 203),

b) podle trestního zákona zák. čl. V/1878 zločinu porušení domácnosti soukromými osobami (§§ 330 a 331), přečinu poškození cizího majetku (§§ 418 a 420), který se za okolností odst. 1 tohoto paragrafu kvalifikuje jako zločin, zhářství (§§ 422 a 423), krádeže (§§ 333 až 341), nakolik čin není trestný podle odst. 1, písm. b) tohoto paragrafu, podílnictví (§ 370), podvodu (§ 379 ve znění § 50 trestní novely), za okolností podle § 383, odst. 2 s výjimkou § 382, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let a za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od dvaceti let až na doživotí.

§ 9

Kdo sám, nebo v součinnosti s jiným v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) ve službách nebo v zájmu Německa, nebo jeho spojenců nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizací či členů způsobil soudním usnesením, rozsudkem, nařízením, nebo správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, nebo výkonem rozsudku, nařízení nebo správního rozhodnutí, že Československému státu nebo právnické či fyzické osobě bylo proti zákonu republiky odňato jich jmění zcela nebo zčásti, trestá se, nedopustil-li se zločinu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za okolností zvláště přitěžujících žalářem od dvaceti let až na doživotí.

§ 10

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18) zneužil tísně, způsobené národní, politickou či rasovou persekucí, aby se obohatil na úkor státu, právnické či fyzické osoby, trestá se, nedopustil-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

Udavačství

§ 11

Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky ve službách nebo v zájmu nepřítel, nebo využívaje situace přivoděné nepřátelskou okupací jiného pro nějakou skutečnou nebo vymyšlenou činnost udal, trestá se za zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let. Zavínil-li však udavač svým udáním ztrátu svobody československého občana, trestá se těžkým žalářem od deseti do dvaceti let. Mělo-li udání za přímý nebo nepřímý následek ztrátu svobody většího počtu lidí nebo těžkou újmu na zdraví, trestá se doživotním žalářem, mělo-li za následek něčí smrt, trestá se smrtí.

Všeobecná ustanovení

§ 12

Podle tohoto dekretu bude potrestán i cizinec, jenž se dopustil zločinu, uvedeného v § 1, nebo některého ze zločinů, uvedených v §§ 4 až 9 v cizině, dopustil-li se jich na československém státním občanu nebo na československém veřejném nebo soukromém majetku.

§ 13

(1) Jednání trestné podle tohoto dekretu není ospravedlněno tím, že je nařizovaly nebo dovolovaly předpisy jiného práva než československého, nebo orgány,

zřízené jinou státní mocí než československou, aniž jest omlučeno tím, že pachatel takové neplatné předpisy za ospravedlněné považoval.

(2) Také neospravedlňuje pachatele, že konal svoji služební povinnost, jednal-li s obzvláštní horlivostí, překročuje tak ve značné míře normální rámec svých povinností, nebo byl-li činný v úmyslu napomáhat válečnému úsilí Němců (jejich spojenců), poškodit či mařit válečné úsilí Československa (jeho spojenců), nebo jednal-li z jiné zřejmě zavržitelné pohnutky.

(3) Neodolatelné donucení rozkazem představeného nezprošťuje viny nikoho, kdo se dobrovolně stal členem organizací, jejichž členství ukládalo vykonat každý, i zločinný rozkaz.

§ 14

Odsoudí-li soud pro zločin v tomto dekretu uvedený a neupustí-li od trestu (§ 16, odst. 2), vysloví zároveň:

- a) že odsouzený pozbývá na určitou dobu, nebo navždy občanské cti (§ 15);
- b) že odsouzený část trestu na svobodě nebo celý trest odpyká ve zvláštních nucených pracovních oddílech, které se zřídí zvláštním zákonem;
- c) že celé jeho jmění nebo část jeho jmění propadá ve prospěch státu.

§ 15

Pozbytí občanské cti [§ 14 písm. a)] znamená:

1. trvalou ztrátu vyznamenání, řádů a čestných odznaků, veřejných služeb, hodností a funkcí, akademických hodností, jakož i ztrátu odpočivných a zaopatřovacích požitků, platů z milosti a všelikých jiných platů z peněz veřejných;
2. u poddůstojníků degradaci a u důstojníků kasaci;
3. ztrátu způsobilosti k nabytí, výkonu a opětovnému nabytí práv, uvedených pod číslem 1 a 2 a práv ztracenými hodnostmi podmíněných;
4. ztrátu práva voliti a volen nebo povolán býti k veřejné funkci, nebo hlasovati ve věcech veřejných;
5. ztrátu způsobilosti zastávati funkce ve sdruženích (spolcích nebo jiných útvarech podobných);
6. ztrátu způsobilosti býti vlastníkem, vydavatelem nebo redaktorem, nebo jakkoliv spolupůsobiti při vydávání, redakci periodického tiskopisu, jakož i nakládati, vydávati a uveřejňovati tiskopisy neperiodické;
7. ztrátu způsobilosti konati veřejné přednášky nebo projevy;
8. ztrátu způsobilosti k práci ve výchovných nebo uměleckých institucích nebo podnicích;

9. ztrátu způsobilosti býti zaměstnavatelem nebo spoluzaměstnavatelem;
10. ztrátu způsobilosti provozovati svobodné zaměstnání;
11. ztrátu způsobilosti býti členem představenstva (správní rady) společností a společenstev;
12. ztrátu způsobilosti býti vedoucím úředníkem v podniku soukromém.

Kdo přestoupí zákazy v tomto paragrafu obsažené, bude potrestán řádným soudem pro přestupek vězením od jednoho týdne do tří měsíců.

§ 16

(1) Trest na svobodě nelze snížit pod dolní hranici sazby a zaměnit jeho způsob za mírnější.

(2) Soud může snížit trest i pod dolní hranici sazby a zaměnit jeho způsob za mírnější, v případech pak zvláštního zřetele hodných v odsuzujícím výroku upustiti od potrestání, je-li obecně známo, nebo lze-li bez průtahů prokázati, že obžalovaný jednal s úmyslem prospěti českému nebo slovenskému národu nebo Československé republice či jejím spojencům nebo jinému obecnému zájmu, nebo že se pozdější svou činností zasloužil o osvobození republiky z nepřátelské moci, nebo o nápravu, nebo o zmenšení zla nepřitelem způsobeného a že po svém obrácení na cestě povinnosti už vytrval. Tohoto ustanovení však nelze použít, převyšuje-li škoda pachatelem zaviněná neúměrně obecný prospěch jím sledovaný.

§ 17

Zločiny trestné podle tohoto dekretu a výkon trestu se nepromlčují.

§ 19

Zločiny trestné podle tohoto dekretu buď též pokládány vždy za zvlášť zavržitelné ve smyslu § 1, odst. 1 zákona o státním vězení ze dne 16. července 1931, č. 123 Sb.

§ 20

Nadržování zločinům, trestným podle tohoto dekretu trestá se podle platných trestních zákonů s těmito změnami:

1. u zločinů proti státu trestá se nadržování stejně jako tyto zločiny;
2. u týchž zločinů je i nadržování ukrýváním osob blízkých (§ 39, č. 4 zák. č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky) trestné jako zločin a trestá se těžkým žalářem od jednoho roku do deseti let, ukládá-li však na zločin sám tento dekret trest smrti, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let;
3. u ostatních zločinů trestá se nadržování těžkým žalářem

- a) od deseti do dvaceti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest smrti, nebo těžkého žaláře v trvání více než dvaceti let,
- b) od jednoho roku do deseti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest nižší.

HLAVA II

Mimořádné lidové soudy

- a) Konati hlavní přelíčení o činech trestných podle retribučního dekretu a rozhodovati o návrzích na obnovu řízení o takových činech přísluší výlučně mimořádnému lidovému soudu.
- b) Mimořádný lidový soud soudí ve tříčlenných senátech, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze dvou soudců z lidu; skončilo-li však předchozí řízení (čl. I., § 2) rozsudkem, soudí mimořádný lidový soud v senátech pětičlenných, složených z předsedy, jímž je soudce z povolání, a ze čtyř soudců z lidu. K usnesením, pro něž se podle § 29 retribučního dekretu vyžaduje při pětičlenných senátech alespoň 4 hlasů, jest při tříčlenných senátech třeba jednomyslnosti.
- c) Přednosta mimořádných lidových soudů, jejich náměstky a soudce z povolání ustanovuje ministr spravedlnosti ze soudců v činné službě. Soudce z lidu jmenuje ministr spravedlnosti ze seznamů sestavených okresními národními výbory.
- d) Veřejné žalobce mimořádných lidových soudů jmenuje ministr spravedlnosti ze státních zástupců, ze soudců v činné službě nebo z osob zapsaných v seznamu obhájců.
- e) O delegaci platí obdobně ustanovení § 62 tr. ř.; rozhodnutí zemského soudu o delegaci je konečné.

§ 21

- (1) Mimořádným lidovým soudům přísluší souditi všechny zločiny trestné podle tohoto dekretu, odpovídají-li za ně trestně jako pachatelé, spolupachatelé, spoluvinníci, účastníci nebo nadržovatelé, osoby, uvedené v § 2 a § 3, odst. 2; odpovídají-li za ně trestně osoby jiné, soudí je mimořádné lidové soudy tehdy, navrhne-li jejich stíhání před nimi veřejný žalobce (§ 24).
- (2) Místní příslušnost mimořádných lidových soudů se určuje předpisy trestních řádů, platných na území republiky.

Složení a sídlo mimořádných soudů

§ 22

(1) Mimořádný lidový soud vykonává svou pravomoc v pětičlenných senátech, složených z předsedy, jímž musí býti soudce z povolání (občanský nebo vojenský soudce), a ze čtyř soudců z lidu.

(2) Přednosta mimořádných lidových soudů, jejich náměstky a soudce z povolání (odst. 1) jmenuje prezident republiky k návrhu vlády ze seznamu osob, pořízených za tím účelem okresními národními výbory. Z jiných seznamů okresními národními výbory pořízených jmenuje vláda soudce z lidu.

(3) Přednostovi mimořádného lidového soudu nebo jeho náměstkovi náleží, aby z osob, jmenovaných v odst. 2, sestavil potřebný počet senátů s náhradníky.

(4) Mimořádné lidové soudy se zřídí v sídlech krajských soudů, každý senát mimořádného lidového soudu může však zasedati, ukáže-li se toho potřeba, v kterémkoli místě soudního obvodu. Vykonavatele hrdelních trestů s potřebným počtem pomocníků ustanoví místní národní výbor v sídle krajského soudu.

(5) Vládním nařízením bude ustanoveno, jaký slib budou soudcové z lidu skládati a jaká náhrada výloh a ušlého zisku jim přísluší.

§ 22 a)

(1) Přijmouti a zastávat úřad soudce z lidu je občanskou povinností. Poruší-li soudce z lidu bez závažných důvodů tuto povinnost zejména tím, že se bez dostatečné omluvy nedostaví k hlavnímu přelíčení, ač byl řádně obeslán, nebo že se bez souhlasu předsedy senátu před skončením hlavního přelíčení vzdálí, uloží mu předseda jako pořádkový trest pokutu do 10 000 Kčs nebo vězení do osmi dnů a podle okolností též náhradu útrat zmařeného hlavního přelíčení. Proti tomuto nálezu může postižený podat do osmi dnů námitky, o nichž rozhodne s konečnou platností přednosta mimořádného lidového soudu.

(2) Pokuta připadá státní pokladně.

§ 23

Při hlasování hlasují nejprve soudcové z lidu, a to starší před mladšími.

Veřejný žalobce

§ 24

(1) Veřejné žalobce mimořádných lidových soudů jmenuje vláda nebo z jejího pověření ministr spravedlnosti pro určité údobí, pro určité případy, nebo pro celou dobu činnosti soudu z prokurátorů nebo z jiných osob, které dosáhly doktorátu

práv nebo složily tři státní zkoušky právnické, nejméně však státní zkoušku judičiální, pokud budou v seznamech, pořízených za tím účelem okresními národními výbory.

(2) Veřejní žalobci u mimořádných lidových soudů jsou podřízeni ministru spravedlnosti.

Řízení před mimořádnými lidovými soudy

§ 25

(1) Pro řízení před mimořádnými soudy lidovými platí zásady řízení před soudy státními, a to v úpravě, provedené v §§ 26 až 31 tohoto dekretu. Tam, kde dekret odkazuje na předpisy řízení řádného, jsou míněny předpisy platného trestního řádu.

(2) Byl-li obžalovaný rozsudkem mimořádného lidového soudu osvobozen, nevylučuje se tím jeho stíhání před příslušným soudem řádným, případně před soudem státním podle zákona č. 68/1935 Sb. nebo před krajským soudem příslušným pro souzení vojenské zrady podle zákona č. 130/1936 Sb. a vl. nař. č. 238/1937 Sb. Tento soud posoudí věc znova řízením řádným, při čemž platí hmotně právní ustanovení tohoto dekretu (§§ 1 až 20), stejně jako když osoba provinilá hned předem byla pohnána před soud řádný (§ 21). Návrh, aby se takto proti obžalovanému postupovalo, musí však býti podán nejpozději do tří měsíců ode dne osvobozujícího rozsudku.

§ 26

(1) Řízení před mimořádným lidovým soudem zahajuje se k návrhu veřejného žalobce (§ 24). Těhotné ženy nebud'ěž poháněny před mimořádný lidový soud, dokud tento jejich stav trvá.

(2) Celé trestní řízení se koná zpravidla od počátku do konce před mimořádným lidovým soudem ve způsobu hlavního přelíčení, pokud možno bez přerušení a musí býti skončeno do tří dnů od okamžiku, kdy byl obžalovaný před něj postaven. Nedospěl-li mimořádný lidový soud v této lhůtě k rozsudku, postoupí věc příslušnému soudu řádnému (§ 25, odst. 2). I po uplynutí této lhůty budiž však pokračováno v řízení před mimořádným lidovým soudem, navrhne-li to veřejný žalobce.

(3) V přípravném vyhledávání nebo v přípravném vyšetřování, které by předcházelo řízení před mimořádným lidovým soudem, má veřejný žalobce práva a povinnosti státního zástupce.

(4) Jestliže se obžalovaný nedostavil anebo nemůže dostaviti k soudu z jakýchkoli důvodů, může veřejný žalobce navrhnouti, aby se hlavní přelíčení konalo v nepřítomnosti obžalovaného. V takovém případě musí soud zřídit obhájce z úřední moci.

§ 27

Řízení před mimořádným lidovým soudem je ústní a veřejné. Obžalovaný má právo zvoliti si sám obhájce nebo požádati soud, aby mu zřídil obhájce, je-li nemajetný. Nepoužije-li obžalovaný svého práva, zřídí mu soud obhájce z moci úřední. Jak obžalovaný, tak soud mohou obhajobou pověřiti i osobu, nezapsanou v seznamu obhájců, která dosáhla doktorátu práv nebo složila tři státní zkoušky právnické, nejméně však státní zkoušku judicielní.

§ 28

(1) Hlavní přelíčení před mimořádným lidovým soudem zahajuje se po vyvolání věci a zjištění generalíí výkladem veřejného žalobce, které skutky jsou obžalovanému kladeny za vinu. Výslech obžalovaného a provádění důkazů řídí se obecně předpisy trestního řízení. Protokoly o výsleších spoluvinníků a svědků a dobrá zdání znalců mohou se čísti vždy, když předseda senátu považuje jejich čtení za účelné.

(2) Řízení se zpravidla omezí na čin nebo činy, pro které byl obviněný před mimořádným soudem lidovým pohnán. Na činy, které nejsou trestné podle tohoto dekretu, nemá tudíž býti brán zřetel. Budou-li stíhány později v řízení před mimořádným soudem lidovým, nebo před soudem řádným, případně státním, nebo před krajským soudem, příslušným pro souzení vojenské zrady, budiž při výměře trestu vzat zřetel na trest na svobodě mimořádným lidovým soudem již uložený.

(3) Řízení před mimořádným lidovým soudem nesmí býti zdržováno zjišťováním nároků na náhradu škody trestným činem způsobené.

(4) Zjištění spoluvinníků nebudiž sice opominuto, avšak vynesení a výkon rozsudku se tím nemá oddalovat.

(5) Po ukončení průvodního řízení zhodnotí veřejný žalobce jeho výsledky a podá svůj konečný návrh. Na to udělí předseda slovo obžalovanému a jeho obhájci k přednesení obhajoby. Odpoví-li veřejný žalobce na její vývody, mají obžalovaný a jeho obhájce právo na poslední slovo.

§ 29

(1) Poté usnese se soud v neveřejné poradě na rozsudku, řídě se přitom příslušnými předpisy o řízení řádném, pokud tento dekret neustanovuje jinak. K usnesení, jímž se snižuje trest pod dolní hranici sazby nebo zaměňuje jeho způsob za mírnější nebo jímž se upouští od potrestání (§ 16, odst. 2) je však potřeba čtyř hlasů.

(2) Opírá-li se výrok o vině u zločinu, na který tento dekret ukládá trest smrti, toliko o tři hlasy anebo dospěl-li soud k názoru, že byly zjištěny takové okolnosti, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí a za předpokladů, označených v § 16, odst. 2, užití i tohoto ustanovení. Ustanovení odstavce 1, věty druhé platí i zde.

(3) Rozsudek budiž ihned vyhlášen ve veřejném zasedání soudu.

§ 30

O řízení před mimořádným lidovým soudem sepíše se zápis podle předpisů o řízení řádném. Tento zápis podepíše všichni členové senátu a zapisovatel.

§ 31

(1) Proti rozsudku mimořádných lidových soudů není řádných opravných prostředků. Žádost o milost kýmkoliv podaná nemá odkladného účinku.

(2) Trest smrti se vykoná do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na výslovnou žádost odsouzeného může být lhůta prodloužena o další hodinu. Konalo-li se řízení v nepřítomnosti obžalovaného, vykoná se trest smrti do 24 hodin po dopadení odsouzeného. Výkon trestu smrti buď však na přiměřenou dobu odložen, žádá-li to veřejný žalobce z důležitého veřejného zájmu.

(3) Zmateční stížnost k zachování zákona je přípustná.

(4) O návrhu na obnovu trestního řízení rozhoduje sborový soud první stolice, v jehož sídle je zřízen mimořádný lidový soud, který ve věci rozhodl. Přitom se řídí ustanoveními trestního řádu o obnově trestního řízení. Nové hlavní přelíčení se však za podmínek uvedených v § 21 koná před mimořádným lidovým soudem.

Ustanovení přechodná a závěrečná

§ 32

(1) Ustanovení zákona ze dne 3. května 1934, č. 91 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, pro zločiny trestné podle tohoto zákona neplatí.

(2) Ustanovení zákona ze dne 11. března 1931, č. 48 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, zůstávají v platnosti.

(3) Má-li se o činech trestných podle tohoto dekretu konati řízení před řádným soudem a jde-li o čin, o němž by jinak náleželo souditi porotnímu soudu, koná se celé řízení před sborovým soudem první stolice podle předpisů o řízení o činech přikázaných tomuto soudu.

§ 33

Účinnost tohoto dekretu se končí dnem 31. prosince 1948.

§ 34

Provedením tohoto dekretu se pověřují všichni členové vlády.¹⁶⁴

---

¹⁶⁴ JECH, Karel; KAPLAN, Karel (ed.). Dekrety prezidenta republiky 1940-1945 : dokumenty. 1. vyd. 1. a 2. svazek. Brno, 1995. ISBN 80-85270-41-2 a 80-85765-48-9

8.2 PŘÍLOHA Č. 2-DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 17/1945 SB

Dekret prezidenta republiky ze dne 19. června 1945 č. 17/1945 Sb., o Národním soudu

§ 1

(1) V Praze se zřizuje Národní soud.

(2) Národní soud funguje jednak jako soud trestní, jednak jako soud čestný.

§ 2

Dopustili-li se činů trestných podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (v dalším retribuční dekret), státní president tzv. protektorátu, členové tzv. protektorátních vlád, členové ústředního vedení Vlajky, členové Kuratoria pro výchovu mládeže, členové výboru a činovníci České ligy proti bolševismu, vedoucí činovníci Národní odborové ústředny zaměstnanců a Svazu zemědělství a lesnictví, novináři, kteří propagačně sloužili vládě vetřelců v denním tisku, nebo vůbec osoby, které byly vedoucím postavením v životě politickém, vysokým úřadem, vysokou funkcí velitelskou nebo význačným místem v životě hospodářském vázány být svým spoluobčanům vlasteneckým vzorem, budou souzeni Národním soudem jakožto soudem trestním.

§ 3

Národní soud je vázán hmotněprávními předpisy retribučního dekretu.

§ 4

Osoby označené v § 2 budou souzeny Národním soudem jako soudem čestným, i když se nedopustily činů trestných, ale nechovaly-li se po 21. květnu 1938 jak se slušelo na věrné a statečné občany československé.

§ 5

(1) Kdo bude uznán vinným podle předcházejícího paragrafu, bude výrokem Národního soudu zbaven aktivního a pasivního volebního práva do veřejných zastupitelstev, dále práva svolávat veřejná shromáždění a zúčastnit se jich, organisovat se v politických spolcích a organisacích, vydávat politické časopisy nebo jiné politické publikace, je redigovat neb do nich psát.

(2) Přestoupení některého z těchto zákazů trestá se řádným soudem jako přestupek vězením od tří do šesti měsíců.

§ 6

(1) Národní soud rozhoduje v sedmičlenných senátech, které sestavuje přednosta Národního soudu.

(2) Přednosta Národního soudu, jeho dva náměstkové, jakož i předsedové senátů musí být soudcové z povolání. Jmenuje je prezident republiky k návrhu vlády. Přisedící senátů pro Národní soud jmenuje vláda k návrhu ministra spravedlnosti ze seznamů pořízených zemskými národními výbory. Přisedícími Národního soudu buďte osvědčení vlastenci, zejména také osoby, které se zasloužily v zahraničním nebo domácím odboji, nebo které byly obětí nepřátelské persekuce či zrady.

§ 7

(1) K návrhu ministra spravedlnosti určí vláda z řad osob práva znalých u Národního soudu veřejného žalobce (národního prokurátora), s potřebným počtem jeho náměstků.

(2) Národní prokurátor i jeho náměstkové jsou podřízeni ministru spravedlnosti.

(3) Národní prokurátor určuje, kdo z osob uvedených v § 2 nebo § 4 má být souzen Národním soudem, a pro jaké zločiny nebo činy. Tímto určením se ruší příslušnost mimořádných lidových soudů i soudů řádných.

§ 8

(1) Pro řízení před Národním soudem platí obecná ustanovení trestního řádu, pokud tento dekret neustanovuje jinak.

(2) Řízení proti viníkům ve smyslu tohoto dekretu budiž zahájeno neprodleně a budiž v něm postupováno co možno urychleně.

(3) Vyšetřování se nekoná. Vyhledávání buď omezeno na skutečnosti zásadní důležitosti. Provádí je národní prokurátor, který může požádat soudy a bezpečnostní úřady o provedení jednotlivých úkonů.

(4) Po skončeném vyhledávání podá národní prokurátor písemnou obžalobu pro trestné činy, případně písemné obvinění ve smyslu § 4. Námitky proti tomu se nepřipouštějí.

(5) V obžalobě či obvinění musí být označena také skutečnost, která je podkladem obžaloby či obvinění.

§ 9

O vazbě obžalovaného v případě obžaloby ve smyslu § 2 rozhoduje národní prokurátor, řídě se při tom předpisy §§ 175 a 180 trestního řádu.

§ 10

(1) Obžalovaný má právo zvolit si obhájce nebo požádati soud, aby mu zřídil obhájce, je-li nemajetný. Nepoužije-li obžalovaný svého práva, zřídí mu soud obhájce z úřední moci.

(2) Obhájcem může býtli osoba, jež dosáhla doktorátu práv neb aspoň složila tři státní zkoušky právnické, nejméně však státní zkoušku judicielní.

§ 11

(1) Obžaloba, případně obvinění doručí se obžalovanému přímo s obsílkou k hlavnímu přelíčení, jehož termín nebudiž stanoven dříve než za osm dní od doručení obsílky.

(2) Jestliže se obžalovaný nedostavil anebo nemůže dostaviti k soudu z jakýchkoliv důvodů, může národní prokurátor navrhnouti, aby se hlavní přelíčení konalo v nepřítomnosti obžalovaného. V takovém případě musí soud zříditi obhájce z úřední moci.

§ 12

(1) Hlavní přelíčení před Národním soudem se zahajuje po vyvolání věci a zjištění generálií čtením obžalovacího spisu nebo obvinění (§ 8, odst. 4) a buď zpravidla skončeno do 14 dnů od zahájení. Výslech obžalovaného a provádění důkazů řídí se předpisy obecného trestního řízení. Činnost soudů a stran bUd' omezena na skutečnosti, pro něž byl obžalovaný před Národní soud pohnán. Zjištění spoluvinníků nebudiž sice opominuto, avšak vynesení a výkon rozsudku se tím nemá oddalovat.

(2) Hlavní přelíčení před Národním soudem jest veřejné a ústní. Protokoly o výsleších spoluvinníků a svědků jakož i dobré zdání znalců mohou se čísti vždy, považuje-li to předseda senátu za účelné.

(3) Po ukončení průvodního řízení zhodnotí národní prokurátor jeho výsledky a podá konečný návrh. Předseda na to udělí slovo obžalovanému a jeho obhájci. Odpoví-li národní prokurátor na vývody obhajoby, má obžalovaný a jeho obhájce právo na poslední slovo.

§ 13

(1) Poté se soud v neveřejné poradě usnese na rozsudku, řídě se při tom příslušnými předpisy o obecném trestním řízení, pokud tento dekret neustanovuje jinak. K usnesení, jímž se snižuje trest pod dolní hranici sazby nebo zaměňuje jeho způsob za mírnější nebo jímž se upouští od potrestání (§ 16, odst. 2 retribučního dekretu), je však potřebí pěti hlasů.

(2) Při hlasování hlasují nejprve přisedící, a to starší před mladšími.

(3) Neopírá-li se výrok o vině odsouzeného u zločinů, na něž je uložen trest smrti, alespoň o pět hlasů anebo dospěl-li soud k názoru, že pro zjištěné polehčující okolnosti by trest smrti byl nepřiměřeně přísný, může soud uložit trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí, a za předpokladů uvedených v § 16, odst. 2 retribučního dekretu užít ustanovení v něm obsažených. Ustanovení odstavce 1, věty druhé platí i zde.

(4) Na to budiž rozsudek ihned vyhlášen ve veřejném zasedání soudu.

§ 14

O průběhu hlavního přelíčení se sepíše zápis podle předpisů o řádném řízení. Tento zápis podepíší všichni členové soudu a zapisovatel.

§ 15

(1) Proti rozsudku Národního soudu není řádných opravných prostředků.

(2) Zmatečná stížnost k zachování zákona je přípustná. O návrhu na obnovu trestního řízení rozhoduje Národní soud.

§ 16

(1) Žádost o milost kýmkoliv podaná nemá odkladného účinku.

(2) Trest smrti se vykoná zpravidla do dvou hodin po vyhlášení rozsudku. Na výslovnou prosbu odsouzeného možno lhůtu prodloužit o další hodinu. Konalo-li se řízení v nepřítomnosti obžalovaného, provede se rozsudek smrti do 24 hodin po dopadení odsouzeného.

§ 17

Ustanovení zákona o ukládání trestu smrti a doživotních trestech č. 91/1934 Sb. neplatí při odsouzení podle tohoto dekretu.

§ 18

Účinnost tohoto dekretu se prodlužuje do 4. května 1947.

§ 19

Provedením tohoto dekretu se pověřují všichni členové vlády.¹⁶⁵

---

¹⁶⁵ JECH, Karel; KAPLAN, Karel (ed.). Dekrety prezidenta republiky 1940-1945 : dokumenty. 1. vyd. 1. a 2. svazek. Brno, 1995. ISBN 80-85270-41-2 a 80-85765-48-9

8.3 PŘÍLOHA Č. 3-DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 137/1945 SB

Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 27. 10. 1945 č. 137/1945 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční

§ 1

Zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, úřady nebo orgány republiky i mimo případy zákonem dovolené nebo prodloužení jich zatímního zajištění (vazby) přes dobu přípustnou podle zákona se prohlašuje za zákonné. Osoby tyto nemají z důvodu tohoto svého zajištění nebo prodloužení zatímního zajištění přes dobu přípustnou podle zákona nárok na náhradu škody.

§ 2

Zajištěním (zatímním zajištěním) ve smyslu tohoto dekretu a jiných zákonných ustanovení nelze rozuměti soustředění cizích státních příslušníků, provedené příslušným úřadem na určitých místech k účelům jich pozdějšího odsunu. Takovéto soustředění lze prováděti bez jakéhokoliv omezení.

§ 3

Tento dekret platí jen o případech zajištění nebo prodloužení zatímního zajištění (vazby) přes dobu přípustnou podle zákona, ke kterým došlo před nabytím účinnosti tohoto dekretu.

§ 4

Po dobu platnosti dekretu prezidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, prodlužuje se lhůta, stanovená v § 3 ústavního zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 293 Sb., o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního (podle §§ 107, 112 a 116 ústavní listiny), na osm dnů.

§ 5

Tento dekret nabývá účinnosti 30. dnem po vyhlášení a platí v zemích České a Moravskoslezské; provedou jej ministři spravedlnosti a vnitra.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ JECH, Karel; KAPLAN, Karel (ed.). Dekrety prezidenta republiky 1940-1945 : dokumenty. 1. vyd. 1. a 2. svazek. Brno, 1995. ISBN 80-85270-41-2 a 80-85765-48-9

8.4 PŘÍLOHA Č. 4-DEKRET PREZIDENTA REPUBLIKY Č. 138/1945 SB

Dekret prezidenta republiky ze dne 27. října 1945 č. 138/1945 o trestání některých provinění proti národní cti

§ 1

(1) Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky (§ 18 dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech) nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení, bude potrestán - nejde-li o čin soudně trestný - okresním národním výborem vězením do jednoho roku nebo pokutou do 1 000 000 Kčs nebo veřejným pokáráním nebo dvěma nebo všemi těmito tresty.

(2) Byla-li uložena pokuta, buď pro případ její nedobytnosti zároveň vyměřen náhradní trest vězení podle míry zavinění do jednoho roku. Byl-li vedle pokuty uložen i trest na svobodě, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním trestem vězení přesahovati jeden rok.

(3) Směrnice, které v této věci vydá ministr vnitra, jsou pro národní výbory závazné.

§ 2

Do trestu na svobodě se započítá doba, po kterou byl pachatel zajištěn (ústavní dekret presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 137 Sb., o zajištění osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční).

§ 3

Činy trestné podle § 1 se promlčují v šesti měsících. Promlčecí lhůta počíná se dnem, kdy čin byl spáchán; u činů spáchaných před účinností tohoto dekretu pak dnem počátku jeho účinnosti. U činů, o nichž okresní národní výbor nabude vědomosti ze spisů, jež jsou v den 26. května 1946 u soudu (mimořádného lidového soudu), veřejného žalobce, správního úřadu (orgánu) a budou mu odstoupeny teprve po tomto dnu, počíná se promlčecí lhůta dnem, kdy tyto spisy dojdou příslušnému okresnímu národnímu výboru. Trestní řízení musí však býti zahájeno před skončením účinnosti dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ve znění zákonů jej doplňujících a pozměňujících.

§ 4

Tento dekret nabývá účinnosti dnem vyhlášení a platí jen v zemích České a Moravskoslezské; provede jej ministr vnitra.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ JECH, Karel; KAPLAN, Karel (ed.). Dekrety prezidenta republiky 1940-1945 : dokumenty. 1. vyd. 1. a 2. svazek. Brno, 1995. ISBN 80-85270-41-2 a 80-85765-48-9